

**Emlékezés Ilona Kumlikra (Papszt Ilonára),
válogatás szobraiból, írásaiból, levelezéseiből**

*Szerető" köszönettel
Teó*

Ilona Ersébet Kumlik

Tűzijáték a Duna parton

Családunkban nagy volt az összetartozás érzése, hiszen anyám és apám családja között három házasság kötött. Együtt is laktunk egy három emeletes házban, családonként egy-egy emeleten.

Mint gyerek minden délelőtt meglátogattam a három Konyhát, hogy megtudjam mi készül ebédre. Ahol a legígéretesebbet találtam, kijelentettem, hogy „ma itt ebédelek”.

Mindenütt szívesen láttak. Ilona és Erzsébet nagynénéméknél én voltam a „gyerek”, ha meg az otthon készülő ebédet tartottam a legkecsegtetőbbnek, annak örült anyám, - „csakhogya haza találtál”- .

1924-ben öt éves voltam és augusztus 20-án egész nap nagy izgalommal vártam az este közeledtét, mert nagynénémék megígérték, hogy magukkal visznek a Duna partra nézni a tűzijátékot, a Szent István-napi ünneplés fénypontját és befejezését.

Időben indultunk, hogy a Duna-part lépcsőin ülő helyet kapjunk, lehetőleg szemben a Gellért-hegyi Citadellával. Ugyanis innen lőtték fel a rakétákat.

Kilenc óráig kellett várni, mire besötétedett és elkezdődött a tűzijáték. Addigra a Duna partja megtelt - ameddig a szem ellátott - várakozó emberekkel. A szerencsésebbek ültek a lépcsőkön, de fent az utcán a part mentén ember-ember hátán.

Gyönyörű volt a tűzijáték! Óriási virágcsokrok emelkedtek sziporkázva a fekete égbe, hogy mint szinte szirmok ezrével hulljanak a Duna vizébe. Minden egyes felröppenő virágcsokornak más formája, színe! Káprázatos égi színjáték! Nem győztem betelni a gyönyörűségével.

Még pattogtak az utolsó rakéták, amikor Ilona nagynéném indulásra biztatta a többieket, hogy a tömeget megelőzve könnyebben jussunk el a villamos megállóig. Megfogta a kezem és indultunk a között fel a lépcsőn. A többiek Erzsébet nagynéném, Vilmos és Ádám nagybátyámék ülve maradtak, mire Ilona nagynéném visszafordult. A sok embertől nem tudtam utána menni. Ott maradtam állva és reméltem, hogy visszajön értem. Megunva a várakozást elindultam felfelé a lépcsőkön, remélve, hogy az utcán kevesebben lesznek és könnyebben rám találnak. Vártam, most sem jött értem senki. Mentem hát tovább az emberek között. Kicsit megritkult a tömeg. Egy magas ember ment előttem, akinek egy kisleány fogta a kezét. Gondoltam, ez nem lehet rossz ember, mert az a kisleány bíz benne és egy néni is megy velük, akivel beszélgetnek. Eléjük álltam és azt mondtam: „bácsi kérem elvesztem!” „Gyere velünk” válaszolta és kézen fogott. Jó meleg erős keze volt, olyan, mint édesapámnak. Tudtam, hogy most már biztonságban vagyok. Hamarosan ritkult a tömeg. Az út szélén állt egy rendőr. A bácsi oda vitt hozzá és elmondta neki, hogy elvesztem. A rendőr megkérdezte a nevemet és azt, hogy tudom-e hol lakom. Megmondtam, hogy az Erzsébet királyné úton. A bácsi pénzt adott villamosra és ott hagyott a rendőr mellett.

Nem telt bele néhány perc és látom Ilona nagynénémet közeledni. Az arca feldúlt volt, csupa izgalom. Szinte futott hozzám. Még a rendőrnek sem szólt semmit, csak elkapta a kezem. Majdhogy szaladt velem, alig bírtam futni mellette. Vitt a megbeszélt helyre, hogy a többiekkel találkozassunk. Mint később megtudtam mind a négyen négy felé kerestek.

A többiek egyenként érkeztek. Halott sápadt arccal, de a megkönnyebbülés sóhajával, amint engem megláttak. Akkor nagyon sajnáltam a „nagyokat” amiért annyi izgalmon mentek át. Igazán sajnáltam őket. Akkor ismertem meg ennek a szónak a jelentését.

Később, ha szóba került a Szent István-napi tűzijáték, a „nagyok” úgy emlegették, mint az én első önálló, bátor találkozásomat a „nagy világgal”.

Gitár

„A kanyargó Tisza mentén
ott születtem”

Életem története

A kanyargó Tisza partján Besenyszög falujában az egész család, de különösen az édesapám nagy örömmel várákozott reám. Azt a meleg, kellemes szobát, amit tőle kaptam megosztottam ikertestvéremmel. Kilenc hosszú hónapon át örültem közelségének, de ugyanakkor korlátozott a mozgásban, ami nem volt mindig kellemes. Ezt a kora élményt hoztam később összefüggésbe azzal, hogy egész életemben szerettem a társaságot, de megbecsültem a magány óráit is és kedveltem a nagy szobákat, nyitott ajtókat, a tágas helyet magam körül.

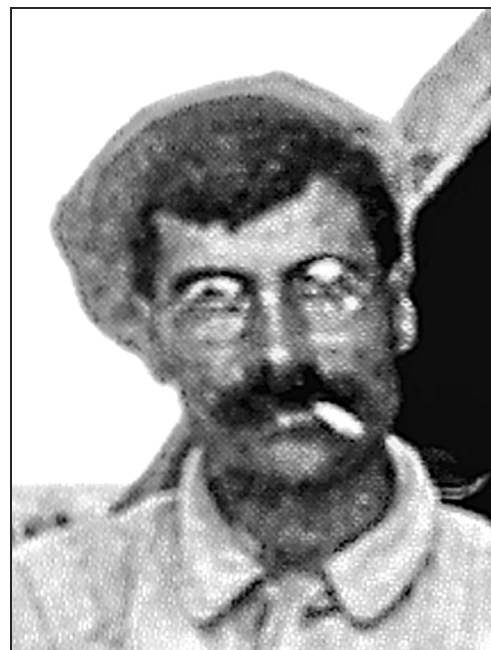
Azon a hétfői reggelen, 1919 július hetedikén, amikor elérkezett számunkra az idő, hogy meglássuk a nagyvilágot, a szomszédban is született egy kisbaba. Az egyik nagynéném kölcsön kérte és a három babát egymás mellé fektették mielőtt édesapámat behívták.

- Mind az enyém? - kérdezte apám ijedten
- Nem, csak kettő - nyugtatták meg.
- Hála Istennek - szakadt fel a megkönnyebbülés édesapámból.

Igy történt, hogy a HUMOR volt az első látogatóm.

Édesanyám, apám festménye

Édesapám 29 éves korában

Három hónap múlva az ikertestvérem, Mária megbetegedett és elvesztettük.

Két év múlva megérkezett Zsuzsa húgom. Elvonta tőlem édesanyám osztatlan figyelmét és hamarosan megismertetett a féltékenységgel. Nagy vigaszomra édesapámhoz küldtek, ha otthon volt. Neki mindig volt ideje számomra. Nagyon szerettem és mindig közel maradtunk egymáshoz.

Apámmal, a fotót Kertész Andor készítette Két éves koromban

Újabb három év múlva Ede öcsém lett a család szemefénye. Jól emlékszem, hogy a zongora alatt ülve hallgatta, amikor mi lányok gyakoroltunk. Később az egész házat betöltötte muzsikával.

A háború alatt, tizenkilenc évesen behívták katonának. Egyetlen levelező lapot kaptunk tőle: - "küldjeteK étel-csomagot, mindig éhes vagyok. A csizma feltörte a lábam. Én vagyok a legjobb lövő." Három hónapi kiképzés után kivitték az orosz frontra, akkor Erdélybe és soha többé nem hallottunk róla.

Édesanyám tanítónő volt, gazdag földbirtokos családból. Az első háború alatt hazafias kötelességből hadikölcsönbe fektették a birtok legnagyobb részét. Csak egy nagy házat Tiszabábolnán és annyi földet tartottak meg, amiből a család szerényen megélt.

Családjukban három leány testvér volt. Kettő apám családjából két fiútestvérrel házasodott össze: Franciska-Ede és Ilus-Vili. A harmadik házasság anyám fiú féltestvére és apám lánytestvére között kötődött: László-Irén. Nem csoda, hogy olyan szoros volt a kapcsolat a két család között.

Magyarországon apai nagyapám hozatta Angliából az első gőzhajtású cséplőgépet, ami a Budapesti Mezőgazdasági Múzeumban van kiállítva.

Géza nagyapám két fiából gyárépítő lett és a három lány, gyermekeikkel együtt a harmincas években nagyanyámmal Budapestre költözött, közel laktak hozzánk. Szerették, ha vasárnap délutánonként barátainkkal összejöttünk náluk. Zongoráztunk, hegedültünk, énekeltünk vagy társasjátékot játszottunk. Jól éreztük magunkat. Nagyanyám szívesen látta unokáit, azok barátait és örömmel kínálta a maga készítette finom süteményeket. Szép idők voltak, fiatalok voltunk.

Szerettem a nagyszüleimet, nagynénéimet, nagybátyáimat. Szerettem a társaságukat. Sokat tanultam tőlük és később is sok mondásukra emlékeztem.

Mint említettem, édesapám gépészmérnök volt és a Budapesti Szépművészeti Akadémiát is elvégezte. Festményeivel sok kiállításon szerepelt és sok képét el is adta. Szerette a méheket is. Későbbi éveiben anyákat nevelt. Méhkirálynői keresettek voltak egész Magyarországon. Megtanult németül és angolul. Az Angliából és Németországból járatott méhészmagazinok cikkeit lefordította a Magyar Méhészeti Közlöny számára.

Apám (jobboldalt) méhészkedik, 1920 körül

Hetedik születésnapomon így szólt hozzám édesapám: most már elég nagy vagy, hogy vasárnaponként velem jöhess szépművészeti kiállításokra. Elárasztott az öröm a gondolatra, hogy órákon át együtt lehetek édesapámmal és úgy vártam a vasárnapot, mint a Karácsonyt.

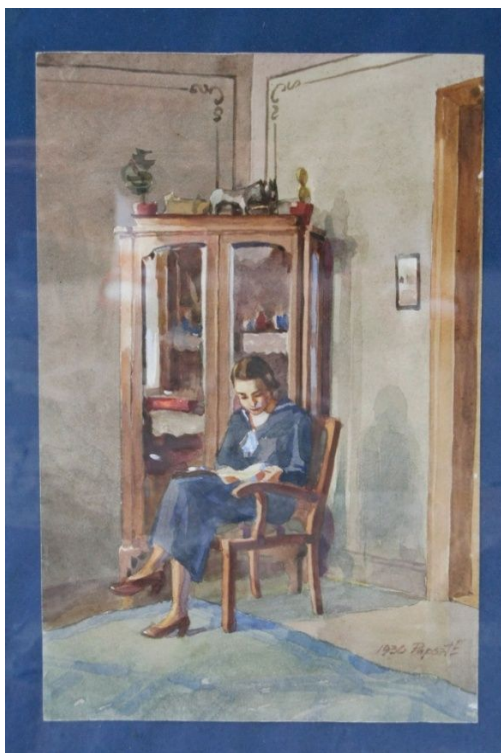
A Budapesti Szépművészeti Múzeum elbűvölő tündérország volt számomra. Édesapám történeteket mondott a képekről, mesélt a festők életéről. Izgalmas világ tárult elém, tele csodával. Mikor eljöttünk, elhatároztam, hogy ezentúl képtárban fogok élni.

Ha most visszatekintek életemre, az valóban képtárak hosszú sora volt. Az erdők a madarak énekével hangverseny termékké váltak. Ha millió csillag ragyogott az óceán felett,

úgy éreztem, gótikus katedrálisban vagyok. A városok a színes házaikkal festményekké váltak. Szobrok lettek a felhők, hegyek.

A Tanárképző Felső Kereskedelmi Iskolájába, a Thököly útra jártam Budapesten, de két év után a család Győrbe költözött. Ebbe a középkori városba, fele úton Bécs és Budapest között, ahol öt folyó találkozik a Dunával. A régi várfal maradványaival, kanyargó köreivel, sárga, zöld és kék színű barokk házaival, mintha mesekönyvből vágták volna ki. Lépten - nyomon azt várta az ember, hogy Jancsi és Juliska vagy a vasorrú bába lép elé.

Ebben a festői városban tanultam tovább és 1937-ben érettségiztem. Lampionos felvonulásunk a városon keresztül kedves emlék maradt. A katedrálisban a püspök és a polgármester fogadott bennünket.

Tanulás közben tizenhét évesen Nagymamám a győri lakásunkban

Hosszú betegség után 1939-ben visszamentem Budapestre, édesanyámnak legfiatalabb testvére, Böbe - Erzsébet- és urának, Ádám nagybátyámnak a meghívására. Mindketten a Magyar Vagon- és Gépgyár budapesti igazgatóságánál dolgoztak és én is oda kerültem a csavar eladási osztályra, Ádám bátyám felügyelete alá. Böbe a telefonközpontot kezelte. Reggelente hármásban tettük meg az utat a Városligeten keresztül az Andrássy út 12-be. Budapest legszebb sugárútján, mindkét oldalán palotákkal övezve, irodánk közel volt az Operaházhoz, nem régen grófi palota volt. Freskókkal, széles márvány lépcsővel, kő balkonnal, ma műemlék épület.

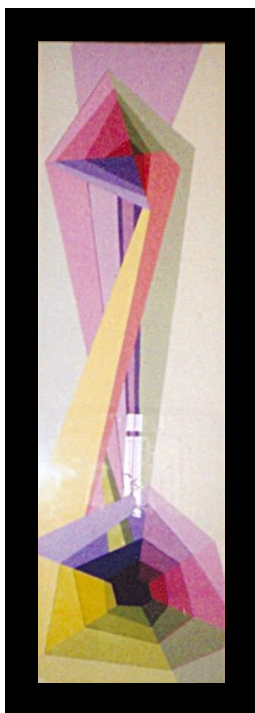
Hetenként kétszer mentem a Szerb utcai Közgazdasági Egyetemre, de tanulmányaimat abba kellett hagynom, mert két év után áthelyeztek a győri gyár anyagbeszerzési osztályára. Édesapám már itt volt a szerszámgyár vezető mérnöke és öccse Vilmos, keresztapám a gyár

egyik igazgatója. Az ő irányításával építették a Rábán az első hegesztett hidat Európában és ő fogadta a szakemberek bizottságait. Öröm volt számomra, hogy együtt lehetek szüleimmel, Ilona nagymamával ebben a szinte festői színpad városban, sok-sok templomával, színházával, kanyargó, keskeny utcácskáival. Külön gyönyörűség volt, ha vasárnap délután elkísérhettem Édesapámat a víz mellé vagy az erdőbe, ha festeni akart.

Az uramat 1942-ben ismertem meg Győrben, a Duna parton egy padon élveztem a napsütést, amikor egy kollegám az irodából közeledett felém és bemutatott bennünket egymásnak. Az a bizonyos hang megszólalt bennem - itt jön az urad! Nem ez a fiatal fiú?! - gondoltam, s újra a hang - majd meglátod.

Évek múlva mondta el Tivadar, hogy amint meglátott tudta, hogy a felesége leszek. Amikor bemutattam a családomnak, magam is rácsodálkoztam, hogy milyen magától értetődően fogadták el azonnali családtagnak.

Hivatalosan a következő évben jegyeztük el egymást, 1944 Húsvét Nagyszombatján kötöttünk házasságot a Győri Székesegyházban, a Mária - kegykép előtt. Valamikori hittantanárom, dr. Szabadi Béla tartotta a szertartást. Kapuig kísért bennünket, onnan áldását küldte utánunk. Édesapám, keresztanyám, Zsuzsi húgom és két tanú dr. Szalai Ferencné, dr. Varga Etel és Meixner Ferenc voltak velünk. Esküvői ebédre Meixner Ferenc hívott meg bennünket szállodája éttermébe. Friss tejfeles salátát ettünk már nem tudom mivel. Édesanyámat a bombázások elől falura küldtük.

Pókháló

Vietnam

Derű

Papszt Ilona és férje Kumlik Lothár

Tivadar nagyapja volt az utolsó polgármester Pozsonyban. Szobrot is emeltek tiszteletére és utcát is neveztek el róla. Édesapja, pedig mint villamosmérnök magasfeszültségű áramfejlesztő telepeket épített Ankarában, mikor az 1930-as évek végén Kemal Atatürk modernizálta Törökországot. Ugyanakkor Tivadar Istambulban járt a Robert Corbett Amerikai Egyetem kultúrmérnöki szakára. Tanulmányait nem fejezhette be, mert a háború miatt nem hosszabbították meg a vízumát. Akkor került a Keffel Ede Műbörgyárba. Ennek a gyárnak volt tisztviselője, mikor én megismertem. 1943 őszétől a híradósoknál töltött katonai szolgálatot és kapott egy heti esküvői szabadságot. Bakonybélbe mentünk. Jártuk a Bakony vadon erdeit, hallgattuk a madarakat meg az erdő sok-hangú csendjét. Sietős hegyi patakokban gázoltunk. Egyszer egy halott erdőbe tévedtünk. Nincs is annál szomorúbb, mint egy meghalt erdő, ahol nem nő fiatal fa. Hat-hét méter magas hatalmas fatörzsek jobbra-balra dőlve heverték szanaszét. Öt-hat ember, ha tud egy törzset körbe fogni. Mint rossz óment, sietve, szomorú szívvel hagytuk ott az erdő-temetőt.

Az egyre gyakoribb bombatámadások miatt a Vagongyár egyes részeit kihelyezték a közeli falvakba. Az anyagbeszerzés és a könyvelés Bakonyszentlászlóra költözött és én is ott kaptam egy kis szobát.

Oda jött egy nagy csokor piros rózsával a hír is Tivadartól, hogy mint híradós indult az orosz frontra. A harcok után mint hadifogoly két és fél évet töltött a Novgorod melletti táborban. Erdőket irtottak. Még itthonról magával vitt egy orosz-magyar szótárt és német tudásával hamarosan tolmács lett. Mikor 1947-ben Maglódon találkoztunk csak csont és bőr volt. Lassan mozgott, mint egy kilencven éves öregember.

Három évi távolléte alatt nem tudtam él-e vagy sem, pedig tucatjával írta nekem a tábori lapokat, de egy sem jutott el hozzám.

A következő évben elhagytuk Magyarországot és két évet a Kufstein melletti menekült táborban töltöttünk. Az ottani cipőgyárban dolgoztunk mind a ketten. Hétvégeken hegyet másztunk, festői szépségű vidéken sétáltunk és élveztük mindazt a gyönyörűséget, amit Ausztria nyújtott.

1950-ben kivándoroltunk Ausztráliába. Január 2-án érkezünk meg Sydney-be. Tivadarnak ajánlottak vidéken földmérői állást, de nem fogadta el, mert én nem mehettem volna vele. Hét napos műszakban dolgozott a C.S.R. Cukorfinomító cégnél. Gyakran vállalt dupla műszakot.

Ugyanakkor én ingeket szegtem David Jones egyik gyárában. Ez volt az én hozzájárulásom az otthon-teremtéshez. Tivadar keresetéből megvettünk két egymás melletti telket, 25km-re Sydney-től, Jennora vasútállomása mellett és későbbi otthonunk építőanyagát is készpénzben fizettük ki.

Nagyon izgalmas és boldog idő volt az otthon építés ideje. Saját tervünk szerint Tivadar nagy szorgalommal építette kicsi házunkat, én meg ott segítettem, ahol tudtam. A bútorok egy részét Tivadar mesterkélte, én meg függönyökkel, terítőkkal tettem otthonossá. Egyetlen szoba volt, de teljes kényelemmel. Konyhasarok folyóvízzel, villanykályhával, jégszekrénnel, fürdősarok tussal, kézmosóval, mosogatógéppel. Négy ablakkal a négy égtáj felé és egy beépített nagy szekrény, mint válaszfal a nappali és a mellékhelyiségek között. Mikor eladásra hirdettük a házat, az ügynök elhozta a feleségét, megmutatni, hogy milyen kényelmes otthont lehet varázsolni egy garázs nagyságú épületből.

Könnyebb lett az élet, hogy saját otthonunkban lakhattunk. Még inkább, mikor Tivadar a New South Wales-i Egyetem számlázási osztályán, én meg a Nyomorék Gyerekek Otthonában, mint könyvelő dolgoztam. Tíz év után újabb tíz évig Riverwoodban, egy papírpoharakat és papírtányérokat készítő gyárban, mint könyvelő kaptam állást.

Tizenöt év után 1965-ben először látogattam haza. Nagy szomorúságomra édesanyámnak csak a sírjához mehettem, de édesapám, Zsuzsi húgom és a család többi tagja nagy örömmel fogadtak és a viszontlátás boldogságát csak az értheti meg, akinek része volt már hasonló élményben.

Az első alkalommal hajóval mentem haza, Cairo-t és a piramisokat útba ejtve. Később még kilencszer repülővel, mindig-mindig más utat választva, hogy minél többet lássak a világból. Dél Amerikában Frigyes unokabátyámat és családját látogattam meg. Úgy mondták, hogy amikor a család létszáma elérte az ötvenhatot, abbahagyták a számlálást. Nagyon szerencsésnek éreztem magam, hogy viszontláthattam - tíz alkalommal is - hazámat, s oly sokat láthattam a világból. Hányszor hallottam másoktól: - ha csak egyszer is hazamehetnék!

Most egy ismerősöm szavai jutottak eszembe. Győrben az utcán találkoztunk: - Nem tudja milyen szerencsés és különösen védett, amiért nem élte át az orosz megszállást. Élete végéig minden nap térden állva adjon hálát a Mindenhatónak, hogy nem volt itt, megkímélte.

Útjaimon múzeumokat, kiállításokat látogattam. Alkalmam volt szobrokat körülsétálni, eredeti festményeket, könyvekből ismert képekkel összehasonlítani. Komoly nagy

élményt adtak a piramisok Gizah-ban, a Húsvét szigetek óriásai, a Stedelijk Múzeum kincsei Amszterdamban. Chagall freskói a Frauen Kirche-ben és a hatalmas Monet képek a Zürich-i Kunsthaus-ban, a Wotrubia Kirche Bécs mellett, Matisse kápolnája in Vence, a Louvre, a Prado, Firenze, Velence, Nizza, München, Gaudí épületei Barcelonában, a Santa Sagrada templom és még más gyönyörűség.

Elmondom hogyan kezdődött a szobrászat iránti érdeklődésem. Egy időben munka után esti tanfolyamokra jártam és minden évben más tárgyat választottam. Angolt külföldieknek, görög filozófiát, novellaírást, pszichológiát, amikre emlékszem. 1970-ben szobrászati ismertető tanfolyamra jelentkeztem, de tévesen hirdették és valójában szobrász tanfolyam volt kezdők számára. Néhány óra után az oktató felajánlotta, hogy díjtalanul tanít. Egy feltétel mellett: a művészet egész embert kíván -mondta- nem hagy helyet családnak, férjnek. Nagyvonalú ajánlatát nem fogadtam el, az uram társaságát választottam.

A következő két évben az állami műszaki szakiskolába jártam esti kurzuson szobrászatot tanulni. Aztán nyugdíjba mentem és három évig Tom Bass iskolájában általános szobrászatra jártam és tőle tanultam élő modellekről szobrokat formázni. Tom Bass nagyszerű tanár volt. Mindent tovább adott tanítványainak, amit a szoborról és szobrászatról tudott. Mélyen tiszteltük és kivételes áldásnak éreztük, hogy tőle tanulhattunk.

A gipszfigurákat szokás szerint befestettük. Hogy a színek világát jobban megismerjem elvégeztem a „Színek és tervezés” két éves tanfolyamát. Ez alatt az idő alatt és a következő években is minden szabadidőmben szobrokat formáztam vagy képeket festettem. Éjjel meg róluk álmodtam.

Mikor Tivadar szívbját megállapították, a házat Roseville-ben el kellett adnunk és az ottani dombos vidék helyett a sík Asquith-be költöztünk, hogy sokat sétálhasson.

Tíz csendes, békés évet töltöttünk Asquithben. Élveztük kényelmes otthonunkat, a tágas teraszt, a nagy kertet tele eucalyptus fával és a játszózó cicánk társaságát. Tivadar jól felszerelt műhelyt varázsolt a garázsból. Mindig szívesen segített és mérnöki tudásával a bonyolult technikai problémákat is megoldotta. Szobrokkal, képeimmel kiszíneztük az életünket.

Egy napsütéses délután 1987-ben a kórházban közölték velünk, hogy Tivadarnak előrehaladott fülrákja van. Ott hagytam őt a kórházban és az úton hazafelé egy kis kápolnában kerestem vigasztalást. Életemben először éreztem ijedelmet.

Két évi bizonytalanság és szenvedés következett.

Aztán egyedül maradtam.

Ápoltam és gondoztam a házat a nagy kerttel. Cinka, az utolsó cicánk, hűséges társ volt. Követett lépten –nyomon. Félt, hogy engem is elveszít. Mindig a kapunál várt, ha elmentem itthonról.

Aztán Cinka is elhagyott. Az ölemben halt meg csendesen.

A nyolcvanadik születésnapom után eladtam a házat és Waitara-ba az Irgalmas Nővérek Idősek Otthonába, Mc Quoin Parkba költöztem. Szívesen fogadtak és minden segítséget megkaptam, hogy kényelmesen berendezkedjem.

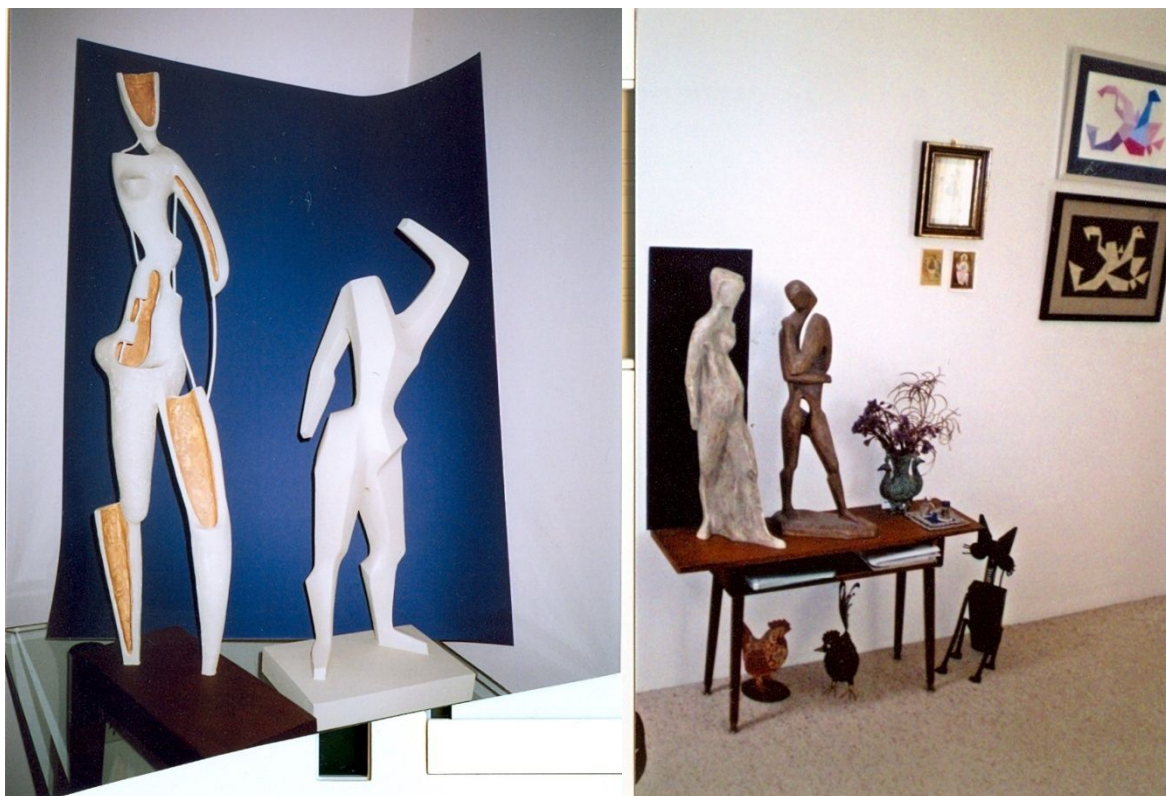
A vezetőség odaadó gondoskodással törődik velünk és az ápolók, a számtalan, mindig mosolygó önkéntes kész segíteni vagy megoldani problémáinkat. Biztonságban érzem itt magam. Van időm olvasni, írni, zenét hallgatni és körül vagyok véve jóakarató barátokkal.

Történetemet azzal kezdtem, hogy amikor hét éves voltam és édesapám először vitt képtárba elhatároztam, hogy életem"hátra lévő részét" képtárban töltöm.

Nagy hálával adózom a Mindenható Istennek kegyelméért, amiért engedett azok közé tartoznom, akik megmenekültek a háború borzalmaitól. Szülőházamat elveszítettem, de adott hűséges segítőtársat, biztos állást, otthont és abban a magam készítette szobrokkal, képekkel, a - gyerek-koromban - megálmodott képtárat, az Ő dicséretére.

Ilona Erzsébet Kumlik

Húsvét, 2007

Alkotásaim

Apám portréja

Megnyugtató, jó érzés volt apámmal lenni. Gyengéd, nemes természetű, rendkívül jó humorérzéssel megáldott ember volt, környezete nagyon értékelte társaságát.

Végtelenül szerette anyámat. Most is emlékszem rá, mikor lefestette a karosszékekben ülő anyut és fiatal arcot kölcsönzött az idősödő személyének. Miután látta meglepett arcunkat megkérdezte: „Nem tetszik? Talán túl fiatal?” Majd hozzátette: „én mindig ilyen fiatalnak látom őt!”

Apám csodálta és megbecsülte a természetet. Gyönyörűség volt látni, ahogy a méhekkal dolgozott. Megismertette a méhek életét, társadalmi berendezkedését és szervező képességét. Hogyan találunk haza messzi távolból otthonukhoz és egyik sem tévesztette el a saját kaptárát. Mi gyerekek megtanultuk tőle a számtalan előforduló csodát a természetben és a szívből jövő hálát a Teremtő irányába, akinek mindezen gyönyörűségeket köszönhattuk.

Gyakran elkísértem erdei képfestő kirándulásokra. Együtt mentünk a folyó parton témát keresve. Mihelyt alkalmas helyet talált, letelepedett és megfestette. Nagy érdeklődéssel figyeltem, ahogy a festményen előjött a valóság mása.

A budapesti múzeumlátogatások és szépművészeti tárlatok mindig izgalmas tevékenységek voltak. Sok történetet tudott a képekről és azok festőiről. Nagy odaadással figyeltem a magyarázatokra, melyek a képek színeinek egyensúlyára, kialakulására, a tárgyak formájára és még sok egyébre vonatkoztak.

Mi gyerekek nagyon szerettünk vele az asztalnál ülni. Bármit kérhettünk, hamarosan előttünk volt lerajzolva a papíron. Ugráló kutyák, ügető lovak, elefántok, madarak, korcsolyázó alakok, bármi, amit kértünk, mind életre kelt a papíron, mint valami mágia, a ceruzája kihozta. Szórakoztatásunkra agyagból rövid idő alatt különféle figurákat, állatokat, fejeket formált.

Karácsony előtt nekünk gyerekeknek korán ágyba kellett menni, hogy apáknak legyen ideje ajándék játékokat készíteni. Más alkalmakkor követtem őt, mint az árnyék és büszkén kezébe adtam a szerszámokat, amiket kért, amikor a ház körüli munkákat végezte, de most nem lehetett.

Családunk privilégiuma volt, hogy elsőként Budapesten hallhattuk az akkor beindult rádióban a zenét a húszas évek végén. Emlékszem rá, milyen izgalmas volt legelőször hallani a hangot a kagylóból, a kristály detektoros rádióból, amit apám készített.

Mindig izgatottan vártuk a hazajövetelét, még akkor is, amikor teljesen belemerültünk a játékba. Amelyikünk először meglátta őt, elkiáltotta magát: „jön apa!”. Ekkor mindhárman, húgom, öcsém és jómagam futottunk elébe, hogy elkapjuk legalább az egyik kezét. Mivel mi gyerekek hárman voltunk, neki meg csak két keze, így érdemes volt gyorsan futni. Amikor még öcsém kicsi volt, apu fölemelte a karjára, de így is, húgom és én fogtuk mindkét kezét, azt is, amivel öcsénket tartotta. Ekkor elkezdődött a lassú, - hogy minél tovább tartson - napi rituálé, elkezdtük énekelni a győzelmi dalt mindannyian: „hazahoztuk apukát, hazahoztuk apukát!”.

Apám nagyszerű mesemondó volt. Ha nem viselkedtünk jól, anyáknak elég volt csak annyit mondani: ”elmondom apunak, ha hazajön és nem lesz mese!”. Ez a figyelmeztetés megváltoztatott bennünket, azonnal kis angyalokká váltunk. Egyikünk se akarta kihagyni apa esti meséléseit.

Emlékszem, hogyan vártuk a hosszú téli estéken, ahogy az ágy elő lett készítve, különösen a szüleim ágya. Szigorú rend uralkodott ki fekszik melyik oldalán apának. És itt jött mindig a régi probléma, apának két oldala volt, három gyerekre. Így mindenki várt a sorára, hogy apa mellé kerülhessen, amíg hallgattuk a történeteket. Az esti mesék témája apa gyerekkorában hallott legendákról, mesékről, állatokról, kalandos, messzi országokbeli történetekről szóltak vagy éppen arról, ami eszébe jutott. Gyakran megváltoztatta a cselekmény kimenetelét úgy, hogy nekünk tetszen. Azon állandóan csodálkoztam, hogy mindig a saját ágyamban ébredtem föl reggel.

Apám tizennyolc éves korában súlyos halláskárosodást szenvedett. A rákövetkező év iskolaszünetében az iskola kiküldte őt egy barátjával együtt Angliába, hajóval. Ezen az úton sok akvarellt festett, amit mi „Ég és Víz” korszakának neveztünk el. Később, írásban minden vizsgáját letette, gépészmérnök lett, egy gyárban menedzserként dolgozott.

Anyám mondogatta, hogy apám nagyon konok. Amit meg akart csinálni, azt meg is tette. A halláskárosodás hatással volt az egyensúlyérzékére is, mégis vett egy biciklit, amire egy külső motort szerelt, így ki tudott menni a mezőre a méhek után. Ezen utak alkalmával a család csendben és titokban imádkozott, hogy épségben visszatérjen apa. Mindig óriási megkönnyebbülés volt, mikor az ablakból láttuk őt hazatérni.

Saját magát megtanította német és angol nyelvre, még hozzá olyan szinten, hogy német és amerikai méhészség újságokból fordított cikkeket, a Magyar Méhész szakfolyóirat számára. Miután nyugállományba került, kifejlesztett egy sikeres méhkirálynő tenyésztő eljárást. Neve jól ismert volt magyar méhészkörökben.

Apám nagyon félt a megfázástól illetve az influenzától, mivel eredetileg ez okozta a bajt, hogy megsüketült. Tragikus, hogy szintén egy influenza vitte el. Kórházba menet halt meg.

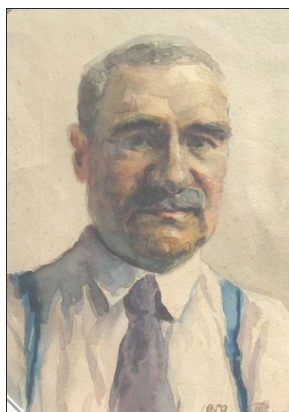
Soha nem felejttem el, mikor is egy rég elmúlt reggelen, apámmal sétáltam a kertben. A feketerigó a fákon ezt füttyölte:

Az élet szép és jó, mikor az
Apátok az egyik játszótársatok!

Apám önarcképei

1944

1959

1960

Emlékek Anyámról

“...Amikor adunk, akkor kapunk...” /Assisi Szent Ferenc/

Anyám jókedvű adakozó volt. Mi, gyerekek gyakran csodálkoztunk, hogyan csinálja ezt? Honnan tudják iskolatársaink, hogy mindent odaadó, meleg szíve van? Egészen biztos, hogy nem ő maga terjesztette ezt magáról!

Mikor iskolából hazaértünk, gyakran megtörtént, hogy néhány osztálytársunk már ott volt nálunk, akiknek anyánk ételt, ruhákat osztott, vagy azt, amire éppen szükségük volt. Nekünk gyerekeknek ez egyáltalán nem tetszett, különösen akkor, amikor ruháink, könyveink, vagy nagyra becsült tárgyaiink ajándékoztak el.

„Nektek elegendő van mindenből - mondogatta anya, mikor panaszkodtunk - és tudjátok, hogy kaptok majd új dolgokat. Ezeknek a gyerekeknek semmi esélyük sincs, hogy valamit is vegyenek nekik a szüleik. Tizenkettő gyerek van a családjukban” – hangzott anya magyarázata.

Mindenki tudta közölünk, hogy bárki kopogtat az ajtón, nem megy el üres kézzel. Mi ezt úgy tekintettük, mint gyengeséget, egy hibát, anya jellemében. Csak mosolyogtunk ezen tevékenységén.

Emlékszem, egy öregember jött évente kétszer és saját képeit árulta. Házunk tele volt apa képeivel, de anyu mindig megvett egy-egy képet az öregembertől. „Tudom, nincs rá szükségünk és ki se tudnánk akasztani. Egy olyan képet választottam, amit tavaly óta nem tudott eladni. Szüksége van a pénzre. ” - magyarázta anya.

1945 januárjában az orosz hadsereg egyre közelített vidéki otthonunkhoz. Szüleim elhatározták, hogy elhagyják az országot, amíg a legrosszabb idők, az orosz megszállás elmúlik. Apám az első Világháborúban félelmetes nehézségeken ment keresztül, nem akarta a családdal ugyanazt megisméltetni. A férjem a Magyar hadseregben szolgált az orosz fronton, így én egyedül voltam és elkísértem szüleimet.

Sikerült egy jókora disznót venni, amit leöltünk és feldolgoztunk a hosszú útra, aminek időtartamát nem ismertük. Anyám kenyeret sütött és nem romlandó ételeket készített.

Két nappal indulásunk előtt négy rokonunk érkezett a már oroszok által megszállt területről. Elhatározták, hogy velünk tartanak, de már nem volt idejük útravaló élelmet beszerezni.

A vonaton, Ausztria felé, anyám osztotta el az ételt. Kitűnő szakácsnő volt. Egy olyan, aki a legegyszerűbb alapanyagokból is mindig valami mást hozott ki a bűvös fűszeres doboza segítségével.

Gyerekkori emlékeim jöttek elő ismét, mikor most évek múltával, újra ettem a főztjét. Két férjezett testvére élt ugyanabban a házban, ahol mi laktunk. Minden család külön emeletet foglalt el, amikor az ebédidő közelgett, én mindenütt fölbukkantam és megkóstoltam az ételt, hogy elhatározzam hol is ebédelek. A két nagynénémnek remek konyhája volt, étvágygerjesztő ételeket főztek, de anyám a kevésből is csoda jó ételt készített.

Egyik nap a vonaton, útban a szabadság felé, hallottam szüleimet beszélgetni. „ - Nem tudjuk, hogy meddig tart az út és hol fogunk letelepedni - mondta apám, majd hozzátette: - Túl bőkezű vagy az

étellel. Csak hármunknak volt szánva. Nem még négy külön embernek. Keressenek élelmet maguknak. A vasútállomáson biztosan találnak majd. “ - Kettő közülük a te rokonod, kettő az enyém, de ha nem is tartoznának a mi családukba, akkor sem éhezhet senki, ameddig nekünk van mit enni.” - válaszolta anyám.

Egyik nap anyám bejelentette, hogy csak holnapig van elég élelmünk. Ugyan aznap váratlanul megérkeztünk végállomásunkra egy kis faluba, Ausztriába. Következő reggel autóval egy elhagyott kis telepre értünk, ahol hét kis faház volt. Az utolsó morzsákkal, új otthonunkban ünnepeltük a biztonságos megérkezésünket. A következő napon megkaptuk papírjainkat és szabadon vásárolhattunk a közeli faluban.

A havas téli hónapok után a tavasz jött új reményekkel. Apám talált munkát a közeli faluban egy autószerelő műhelyben, mint alkatrész készítő, szintén kaptunk szállást is a településen. Új barátokra leltünk. Nagy meglepetésünkre apám régi ismerőse is a műhelyben dolgozott és a közelünkben lakott.

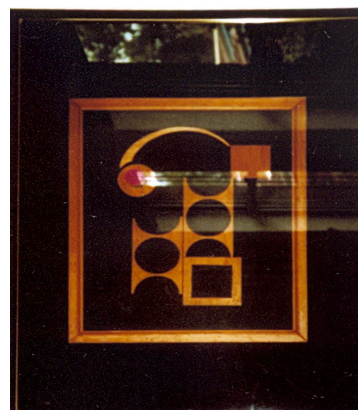
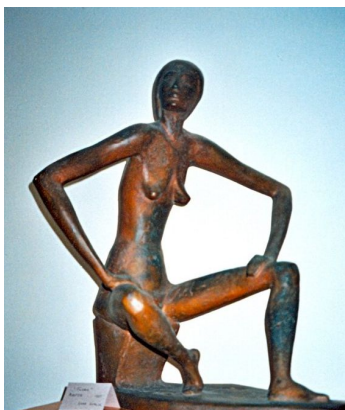
A faluban minden óra, amelyik megállt a háború alatt, apám kezei alatt újra ketyegni kezdett. Soha nem szenvedtünk hiányt tejből, tojásból, lisztből és friss zöldségből vagy gyümölcsből. Amikor az utolsó darab fát tettük a tűzre, miközben odakint méteres hó volt, másnap egy kocsiderék tűzifa érkezett, ami kitartott tavaszig.

1947-ben mentünk vissza Magyarországra. Apámat teljes fizetéssel visszavették dolgozni, ami kivételes volt abban az időben. Volt egy telkünk gyümölcsfákkal és egy fa méhes épülettel, közel Budapesthez. Segítettem apámnak egy kis házat építeni vályogból, törekkel megerősítve. Ő maga ásta ki az agyagot, gyúrta a vályognak való sarat és a napon szárította ki, ez volt a téglá. Utolsó kincse, a fényképezőgépe volt, aminek eladásából sikerült, faanyagot vásárolni, ebből lett az ajtó és ablak, a tető, valamint a méhes. Ez a kis ház adott menedéket a következő télen.

Egy nap Budapesten egy régi ismerősömmel találkoztam, aki érdeklődött hol voltam eddig. „Próbálj hozzászokni ahhoz, amit a környezeteden látsz, mert könnyen bele lehet örülni” - mondta. „Adj hálát az Úrnak térdén állva, hogy megmentett attól, ami eddig itt folyt.” - tette hozzá.

Uram, alázattal kérlek, hogy fogadd el a hálámat az irgalmadért, hogy azon kevesek közé tartozhatom, akik megmenekültek. Add meg nekem a lehetőséget, hogy beteljesítsem azt a célt, ami miatt életemet megmentetted.

Köszönöm! És kérlek, hogy tegyél olyan jókedvű adakozóvá, mint anyám volt!

Öcsém első szerelme

Közel a Városligethez laktunk Budapesten. Jól emlékszem a nagy, négyszög alakú, rózsákkal teli virágoskertre. Köztük a sétáló út fehér kavicssal volt leszórva és nekünk gyerekeknek nagy mulatság volt rajta járni mert a talpunk alatt a kavics csikorgása beszédnek tűnt. A házak között nem volt kerítés és mi gyerekek igen szerettünk itt játszani a virágágyások végében.

A mi házunk a tér egyik felén volt, átellenben a tér másik oldalán lakott a három éves Mártika, az öt éves Helgával és a bátyjával, Lacival, aki akkor hét éves volt, két évvel idősebb, mint az öcsém, Ede.

Mártikának barna haja és nagy, kislányos barna szemei voltak és úgy tűnt, hogy állandóan kíváncsian várja, mi is fog most körülötte történni. Mindig követte amit a többiek parancsoltak neki és hűségesen fogta a nővére kezét. (Bizonyára az anyja utasítása alapján.) Helga egy csinos szőke lány volt, kék szemekkel és csak nagy ritkán engedte el húga kezét.

Családunk megszokta, hogy mikor Mártika és Helga feltűntek a horizonton, fogva egymás kezét, az öcsénk hamarosan eltűnt és mindig rátalálhattunk Mártika mellett, fogva annak szabadon maradt kezét.

Egyik délután anyámmal sétáltam a kertben, amikor észrevettük, hogy valami szokatlan dolog történik Mártika körül. Mártika fogta Helga kezét, ahogy mindig szokta, Laci, a bátyjuk pedig veszekedett velük és elkezdte ütni Mártikát. A következő pillanatban az öcsém, Ede dühösen rárontott Lacira és kitört a csetepaté.

Néztük a verekedést a távolból, hogyan is fog végzödni az egyenlőtlen felek között a küzdelem. Laci sokkal nagyobb és erősebb volt, de Ede állta a sarat derekasan. Aztán hirtelen föladta a küzdelmet és sírva rohant vissza anyánkhoz, átölelte a térdét és keserűen zokogta: „Mami, Mami! Nem tudtam megvédeni Mártikát! Nem tudtam megmenteni Mártikát!”

A család nagy tiszteletben tartotta ezt a szerelmi affért, Mártika nevét soha nem emlegettük többé, de valami megmagyarázhatatlan misztikus módon a jelenléte mindig érződött az öcsémmel kapcsolatban, még később is, mikor már elköltöztünk és elvesztettük a kapcsolatot Mártikával. Mostanában eltűnődtem azon, hogy vajon öcsém első ártatlan szerelme volt-e az egyetlen szerelem az életében?

Tizenkilenc éves korában kiküldték az orosz frontra, ahonnan soha nem tért haza.

Szentjánoskenyér, első bűnöm

„No már megint!”- gondoltam. Majd hangosan panaszkodni kezdtem: „- Anya nincs semmi képzelőerőd? Nem tudnál valami másfajta slafrokot választani?” „- Miért, nem tetszik ez a ruha?”- kérdezte anyám. „De tetszik, csak szeretnék valami másfajta, nem pont olyat, mint amit a húgom hord!”- válaszoltam. Anyám rám szólt: „- Szomorúvá teszel Ilona. Te már hét éves vagy és tudhatnád mennyire boldoggá teszed kishúgodat, hogy ugyanolyan ruhát hordhat, mint te a nagy testvére.

Nem tudtam aludni aznap éjjel. Állandóan azon gondolkoztam, hogy amikor kapok valamit, akkor a húgom is ugyanazt megkapja, pedig én két évvel idősebb vagyok! Még az is meg van neki engedve, hogy a könyveimet olvassa! Amíg iskolában vagyok a játékaimmel játszok. Tegnap észrevettem, hogy a kaleidoszkóp másképpen volt visszatéve a játékos dobozomba. Nagyon kíváncsi voltam, hogy valami csak az enyém legyen és ne másé! Egy időbe került, amíg kigondoltam, mi legyen az a dolog, amit szeretnék csak magamnak. Egy zacskó Szentjánoskenyérre esett a választásom. Magam előtt láttam ezt a fényes bársonyos barna bőrű gyümölcsöt. Úgy nézett ki, mint egy nagy zöldbab. Átéltam, amint a sárgás homok színű húsa megolvad az ember szájában. Elképzeltem, hogy a kezemben van egy szentjánoskenyér és éreztem kellemes ízt.

A Szentjánoskenyér járt másnap állandóan az eszemben. Éreztem az ízét a számban és képzeletemben volt egész nap. Őszintén elhatároztam, hogy szert teszek rá, csak egy néhány darabra és csak magamnak. De nem volt zsebpénzem és ha kölcsön kértem volna valakitől, nem tudtam volna megadni. Az egyetlen lehetőség volt, pénzt kérni anyától. De ha megmondom mire kell, nem adott volna úgysem.

Következő nap, mikor hazajöttem az iskolából, megkérnyéztem anyámat. Megkérdezte: „- Ilona mi kell? - Egy új jegyzetfüzet - válaszoltam. - De hiszen éppen tegnap vettél egy újat - szólt rám. Ez a mostani rajzolni kell - válaszoltam. Kaptam egy pár fillért, de azonnal éreztem, hogy valaki hozzám szól: - Hazudtál anyádnak! Nem szégyenled magad? Igen - hebegtem, de annyira kell a Szentjánoskenyér... - Igazad van, ne legyél gyáva - mondta egy másik hang a bensőmben. Az embernek kellemetlen dolgokat is el kell követni a cél érdekében.”

A következő három héten gyakran kellett írószer. Minden alkalommal, dobogó szívvel vettem át pár fillért. A pénzt a tolltartóban rejtettem el. Néha titokban, nagy izgalmak közepette megolvastam mennyi van már.

Közben a lelkiismeretemben két hang vitatkozott egymással. „- Nem látod, hogy amit csinálsz az nem becsületes? - Akarod a Szentjánoskenyeret vagy nem? Ha igazán szeretnéd, akkor nincs más út, hogy megkapjad. Én se szeretem ezt csinálni, de nincs más megoldás, ez az ára, hogy megkapjad amit akarsz, csak magadnak. Nem érezted ezt a csodálatos érzést még , ugye? De miért is vesztegetem a szót rád, ha ilyen gyáva vagy? Az első lépés után megszeppentél. Nincs bátorság benned, hogy befejezd, amit elkezdte!”

Amikor gondoltam, hogy már elég pénzem van, hogy megvegyem a kincset, elmentem a boltba az utca másik oldalán. „- Mit adhatok? - kérdezte a boltos. - Szentjánoskenyeret - válaszoltam. Mennyit akarsz? - kérdezte. Kezébe adtam az összes pénzem. - Az összesért? - Igen kérem szépen.” - válaszoltam és figyeltem keze minden mozdulátát.

Az öregember megszámolta és a fiókba tette a pénzérmekeket. Utána egy óriási papírzacskót vett elő. Odament a ládához és teljesen teletöltötte Szentjánoskenyérrel. Nem is tudta a zacskó tetejét lehajtani, annyit tett bele. Teljesen ellepett az öröm. Ez mind az enyém! Az enyém egyedül! Ez csodálatos! Milyen sok! - Haza tudod vinni? - kérdezte a boltos. - Természetesen - mondtam. Vigyázz lefelé a lépcsőn és mikor átmész az utcán! - figyelmeztetett. Hogy tartani tudjam a fejemet hozzá kellett szorítani az egyik oldalához a zacskónak, így nem tudtam a nyakam tekergetni. Megörültem, mikor a kapun kiléptem minden baj nélkül.

Hosszú volt az út hazafele és reméltem senki nem lát meg. Hirtelen belém nyilallott a gondolat, hova teszem? Olyan nagy darab. Hol fogom elrejteni? A gondolattól rosszul lettem. A hideglelés jött rám. A másik kérdés, hogyan viszem be, hogy észre ne vegyék a nagy papírzacskót? Minden örömöm elszállt és magamra maradtam a félelmeimmel.

Szerencsés voltam, hogy bejutottam a házba anélkül, hogy találkoztam volna valakivel. Lementem a pincébe. Emlékeztem, hogy egy háromlábú öreg vaskályha áll a folyosón. Korom sötét volt, mert nem tudtam odafönt fölkapcsolni a villanyt, kezeim nem engedhették el a zacskót. Végül is megtaláltam a kályhát, a tetejéről levettem a karikákat és belenyomtam fölülről az egész zacskót a kályhába. Éppen belefért. Visszatettem a karikákat a kályha tetejére, megkönnyebbültem, ahogy fölfele menet a lépcsőn megláttam a fényt.

Nem tudtam aznap éjszaka aludni. Állandóan vég nélkül ismétелgettem magamban: “ - Istenem, csak egy kis zacskó Szentjánoskenyeret akartam. Csak egy pár darabot!” Másnap lementem a pincébe és kivettem egy gyümölcsöt. Kezemben tartottam, nézegettem, majd egy idő után visszatettem. A harmadik kísérlet után megkóstoltam, de nem voltam képes lenyelni.

Idővel rájöttem, hogy ki kell találnom a módját annak, hogyan szabaduljak meg az egész zacskó Szentjánoskenyértől. Egyik délután, miután sok minden változatot átgondoltam, végül is kivettem a zacskót a kályhából és dobogó szívvel fölvittem a lépcsőn és a szemetes kukába tettem. Megvártam, amíg elvitték a szemetesek.

Ezután az erős csábítás után semmit nem akartam birtokolni, amihez becsületes úton nem lehetett hozzájutni.

Soha nem fogom újra elkövetni!

Gyermekkori szerelem

Középiskolás koromban az iskola épület egyik felébe lányok, a másik felébe fiúk jártak. Tizennégy évesek voltunk és az osztályban mindenki tudta, hogy tanítás után kit melyik fiú vár és kísér haza. A lányok Dénus nevét emlegették a legtöbbit, aki a szép Balázsik Ilonkának volt hűséges lovagja.

Talán tíz év is eltelt, amikor Budapesten, a villamoson összetalálkoztam Balázsik Ilonkával. Meglepődve láttam, hogy pirospozsgás, mindig mosolygós arca mennyire megnyúlt. Szeme fényét vesztette és valahogy egész lényét elszíntelenítette az idő. Elmondta, hogy orvosi laboratóriumban kísérleteket végez. Aztán, magamról beszéltem, de rövidre fogtam a szót, mert nem tudtam megállni, hogy Dénus felől ne kérdezzem.

Meghalt. Egy héttel az esküvőnk előtt - felelte és elnézett felettem messze... a semmibe.

Én meg, mint akit fejbe kólintottak, letántorogtam a villamosról.

2006. május 20.

Pál keresztje,

történetét még gyermekkoromban hallottam.

Pál, mint ahogy vasárnaponként mindig, ezen a napsütéses délelőttön is elment a templomba. Szokása volt mise után barátaival elbeszélgetni, de most letérdelt a feszület előtt és így imádkozott: „Uram Jézus! Tudom jól, hogy minden embernek van keresztje. Látom is mindenki vállán a keresztjét. De ha az enyémet másokéval összehasonlítom Uram, az enyém sokkal nagyobb, sokkal nehezebb. Egy kisebb kereszttel nem lenne ilyen nehéz az életem. Uram Jézus, adj nekem egy kisebb keresztet!”

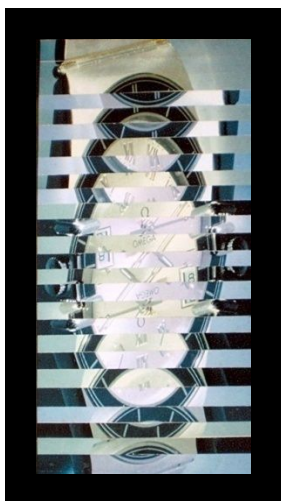
Pál egyre rugalmasabb léptekkel tartott hazafelé: Könnyebb lett a kereszt a vállán! A szíve is megkönnyebbült és vígan fütyörészve vitte vállán a kisebb keresztet.

Békés nyugalomban éldégt Pál a családjával minden nagyobb megpróbáltatás nélkül. Egyre több nyarat hagyott maga mögött, majd egy őszi napon itt hagyta a földi életet és elindult a halottak ég felé vezető útján. A láthatatlan kereszt, amit életében a vállán hordott, látható és tapintható valóság lett. Az úton Pál egyre több utassal találkozott. Vitte vállán valamennyi a maga keresztjét. Pál kicsi és könnyű volt és gyorsabb léptekkel sokakat maga mögött hagyott.

Ég felé tartott a holtak lassú menete mezőkön, erdőkön keresztül, elhagyva falukat, városokat. Patakon, folyókon átkelve, dombra, hegyre föl, völgybe le szakadatlan. A hegyek is egyre magasabbak, meredekebbek lettek.

Az egyik csúcs tetejéről végre meglátták a Mennysország kapuját földöntúli szépséges ragyogásában. Nem is volt messze: közel a szemben lévő csúcshoz. Pál túlradó örömmel gondolta, hogy csak a két csúcs közötti szakadék választja el az égi boldogságtól. Figyelte utitársait mint fektették át keresztjüket a szemben levő csúcra és azon a szakadék fölött kényelmesen átsétálva mennek tovább a Mennysország kapuja felé. Pál is megpróbálta lefektetni a keresztjét, de az nem érte el a másik csúcsot. Az ő keresztje túl rövid volt.

Halottak napján 2001-ben

Búcsúzkodás

Így november táján, amikor messzire költözött családtagjainkra, szeretteinkre emlékezünk, fájó búcsúzkodások is eszünkbe jutnak. Édesapámtól búcsúztam egyszer és a pillanat legapróbb részleteivel máig velem maradt.

1948-at írtunk, Győrben laktunk és édesapám húsvét táján meglátogatott bennünket Maglódról. Néhány nagyon kedves nap után bejelentette, hogy haza utazik a „birtokra”, ahol édesanyám várja, meg a kecskék, a csirkék és a méhek valamennyien.

Reggel együtt indultunk, apa az állomásra, én az irodába. Szótlanul tettük meg az utat a sarokig, ahol utunk elágazott. Búcsú-csók után édesapám átment az utca másik oldalára, ott megállt és felém fordult. Néztük egymást, közöttünk a forgalmas úttest. Múlt az idő és mi csak álltunk mozdulatlanul egymást vigyázva, mintha együttlétünk legkisebb részletét is mélyen emlékezetünkbe akarnánk vésni. Nem tudom mennyi ideig álltunk ott az út-kereszteződésben, de jó ideig lehetett és egyikőnk sem akart mozdulni. Aztán mintha megtört volna a varázs, mind a Ketten ugyanegy pillanatban fordultunk és indultunk az ellenkező irányba!

Három hónap múlva, júniusban, fájó szívvel neki indultunk a nagy világnak. Tivadarral annyi időnk sem volt, hogy édesanyánktól, édesapánktól búcsút vehettünk volna. Tulajdonképpen senki rokontól, kivéve Keresztzüleimet és Zsuzsi húgomat, akik közelünkben voltak.

Ausztráliában kötöttünk ki és tizenhét év múltával tudtam csak haza menni, hogy találkozhassem édesapámmal. Édesanyámat már csak a temetőben látogathattam meg.

Ez alatt a tizenhét év alatt úgy tűnt, mintha lélekben ott maradtunk volna azon az utca-sarkon és a járda szélén állva nézném édesapámat az utca másik oldalán, közöttünk a forgalmas úttest.

-----O-----

Mostanában kinyílt egy szép virág,
kit régente várt az egész világ.
Betlehemben kibimbózott zöld ág,
király mennyben méltóság,
király mennyben méltóság.

De nem talált szállást a városba,
maradása lészen a pusztába,
ökör, szamár állanak a jászlón,
csodálkozván Jézuson,
csodálkozván Jézuson.

Böcsöd vónék, gyengén ringatnálak,
a hidegnek csípni nem hagynálak,
bétakarván úgy ápolnálak,
szógálnék mint uramnak,
szógálnék mint uramnak.

Magyar népköltés

Ha minden elmarad...

Borús őszi napon az ausztriai Attersee partján bandukoltam. Hogy mi járatban voltam, arra bizony nem emlékszem. De arra igen, hogy 1945-öt írtak és a háború vége felé közeledtünk. Nagy volt a bizonytalanság, nem tudtuk mit hoz a holnap. Szétszóródott családunk tagjairól sem volt hírünk már hónapok óta. Hozzá még az idő is fázós, nyirkos volt, ködfátyol borította be a környéket és a tó túlsó partján a hegyek körvonalait is csak sejteni lehetett. Időjárás, táj és magam is csupa elhagyott vigasztalanság.

Ebbe a magányba - hontalanságba váratlanul énekszó csendült. Mintha az ég nyílt volna meg és vigasznak küldené a kuruc idők dalát:

Ha minden elmarad,	Reá bízom magamat,
Isten el nem marad.	Reá bízom magamat.

A hang után ítélve fiatal férfi énekelt bele a reményt-vesztett sírós időbe. Megfordultam, kerestem honnan, kitől jön ez a friss, bizalommal teli hang, de a kanyargós úton nem láttam senkit. Az ismeretlen daloló az Őszi harmat... után szőke lányról, sárguló búzatáblákról, zöldre festett kis kapuról énekelt, darumadárral hozatta ide az idegenbe az otthon üzenetét.

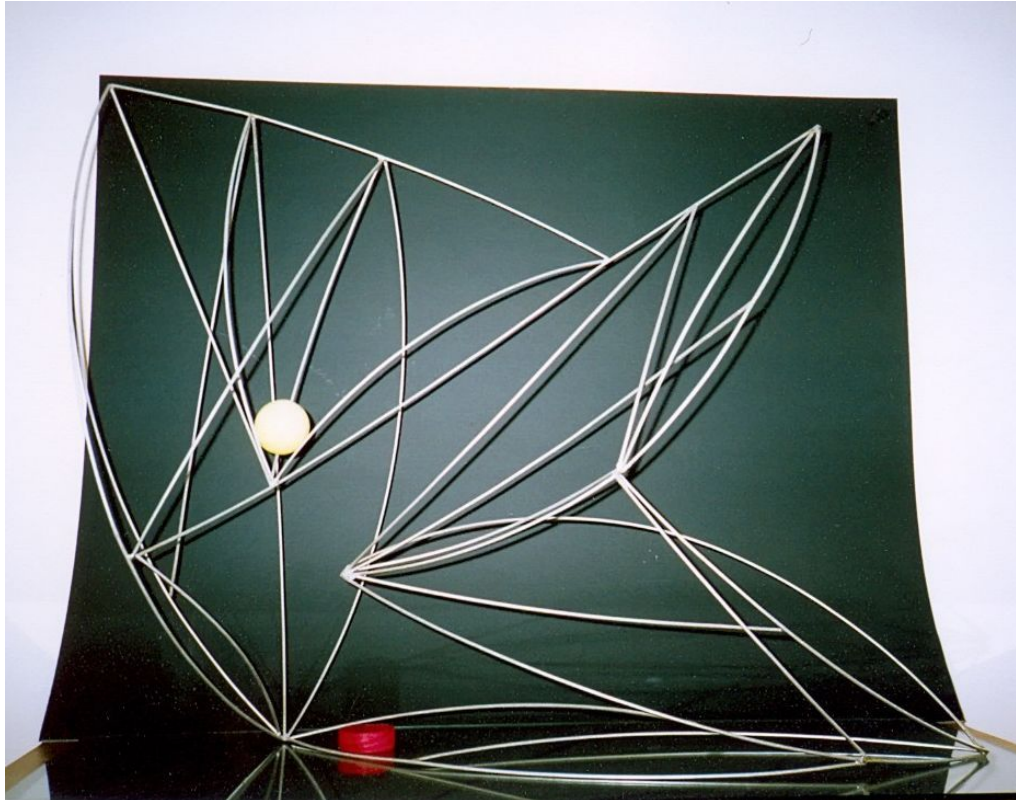
Olyan üdén, teli biztatással szállt az az ének, hogy mint akkor, ma, hatvan év múlva is kicsordul a könnyem, ha eszembe jut. Mert mint akkor, ma is: ígéret - imádság.

2006 június 7-én

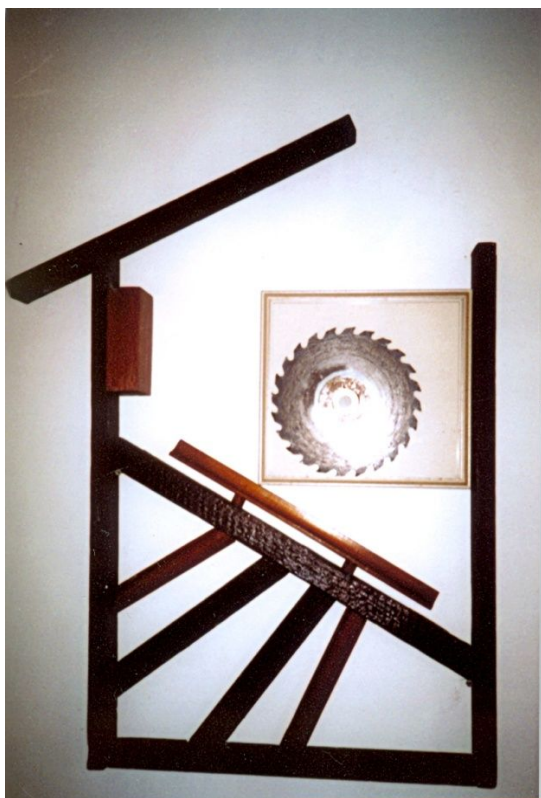
Gondolatok az alkotásokról

Ritka alkalom volt, hogy az alkotásairól beszéltem. Egy alkalommal azonban több rajzának, szobrának fényképével örvendeztetett meg. A kiváltott érzelmeimet többről is megírtam, amire Ő, mint a legavatottabb finoman pontosított. Ezekben képet kapunk az alkotásokat kiváltó lelki állapotáról is.

A Balaton

„A Balaton” forrasztott drótból készült, üveg alapon, ami a vizet jelképezné. Az üveg alatt fekete kartonpapír van. Zsuzsival, Ferivel, Ferkóval nyaraltunk a Balatonon és mikor visszajöttem, mindjárt az első órán drótból kellett tetszés szerint mintázni valamit. Bennem elevenen élt a Balaton feletti levegő áramlása, mozgása és azt semmi jobban nem fejezhette ki (talán egy festmény) mint a kezembe kapott drót. Jobbról áramlik be a levegő és ereje kinyomja a másik oldalt. A tanár azt mondta, hogy nagy a bátorságom, mert három drótnál többet nem szoktak egy pontba forrasztani, én meg hatot is nemegyszer. A kompozícióért is komolyan megdicsért. Nagyon kifejezőnek tartom.

Asztal körül a család

Összetartozás

Érdekes, hogy én mennyire másképp látom ezt a családi kört. A képkeret az asztal és a kimustrált körfűrész nálam az asztal csipke terítőjévé vált. Dísztő elemmé vált. Elhelyezését az „asztalon” csak úgy tudtam megoldani, hogy „a tiszteletlenül félre csúszott fűrész”, nagyon tetszik ez a kifejezése, jobban mondvá jelzője, a keret két oldalához támasztottam. Eltérő nézetünknek az is lehet az oka, hogy a fénykép nem mutatja az elhasznált fűrész kicsiszoltságát. Megszelídült, ahogy mondaná. A nyitott tetőn meg az Ég áldását hívtam a családra. Érdekes, hogy a technikai megoldások a tervezőtől messze álló gondolatokat támasztanak. Megjegyzéséből sokat tanultam.

A vak, süket és néma

Alkotásaim

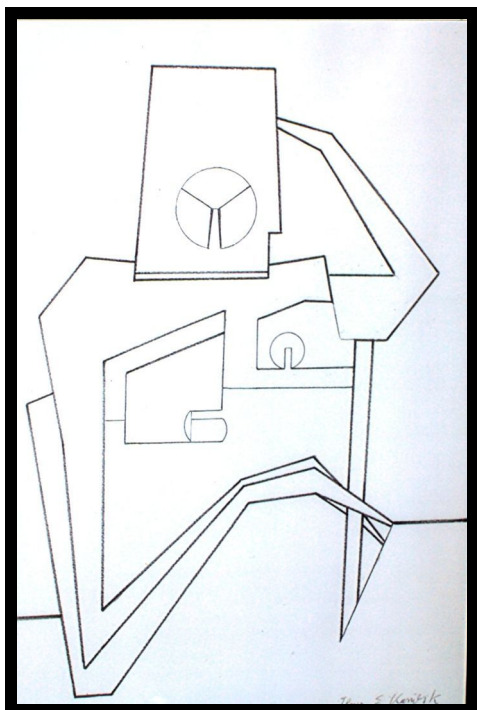

„A vak, süket és néma” legelső önálló munkám volt és pontosan kifejezi akkori teljesen zárt életemet. A tanárnő el volt ragadtatva tőle. Ajánlotta, hogy tanít és felvisz a csúcsra és tandíjat sem kér. De egy feltétellel: váljak el az uramtól, mert az út egész embert kíván, nem hagy időt, helyet másra. Én Lothár társaságát választottam.

Örülök, hogy a „táncoló nagybácsi” tetszett. Egyike a legjobbaknak. A kiállításra egy bronzöntő felajánlotta, hogy az ekkor még gipsz szobrot kiönti nekem bronzba, ha egy másolatot magának is csinálhat. Így lett ez bronz. Jogilag 16 másolat számít eredetinek. Azért van ugyanaz a bronzszobor Európa minden nagy városának múzeumában, Vili bátyám lába egybe olvad a talpazattal és érdekes, hogy ezt Béla, ”stabilitást adó nagy lábnak látja.

Író

A művész munka közben

Az „Írót” magam is kedvelem. Jól kifejezi az írói tevékenység szív-agy-kéz összhangját. Spekuláltam a kifestésén, de úgy döntöttem, hogy ezek a minimum vonalak erősebben fejezik ki a mondanivalómat.

Béla kedves, köszönöm, hogy részletesen adott véleményt munkámról, sokat tanultam belőle. Úgy érzem tudja, hogy a művészi élmény a szerző és szemlő találkozásakor a mű újraalkotása. Másként mondva, a maradandó művészi élmény: Két lélek egymásra találása a mű átélésében.

Kedves Barátaim, közel három éve hunyt el szeretett Icó néni (Ilona Kumlik). Emlékét idézzék fel tanító írásai, melyek a művészetről alkotott elveit is összegzik, amit életében követett. Ez, ami tükröződik alkotásaiban is.

Néhány szavam a „művészi közlés”-ről

A napokban feljegyzéseim között lapozgatva Illyés Gyulának a sorait találtam meg a „művészi közlés”-ről:

„A művészi közlés feladata nem egy-egy szónak a kimondása, hanem annak megérzékeltetése.

Ehhez pedig – rejtelmesen - épp a megérzékelendő fogalom köznapi nevének minél magasabb ívben való elkerülésével vezet az út.

Azt, amit Szabó Lőrinc a Huszonhatodik év egyik mesterdarabjában, a Hasonlattá vált minden kezdetűben (szonett70.) örök élményül írt a szívünkbe, két szóval is leírhatta volna. Homokba”

A huszonhatodik év. Lírai rekviem 120 szonettben.

Illyés Gyula: A törzs szavai. Írások az anyanyelvről. Nap Kiadó 2002.

Laurence Oliver szavaira gondolok: ”Ahogy telik az idő, úgy nő bennem a kétség, hogy nálamnál kevésbé ismert színészek spontán előadásaikkal nem nyújtanak-e többet, mint én, aki minden mondatot addig ismételtem, amíg tökéletesnek nem tartom. Néha már úgy érzem, kicsiszolom az életet a mondataimból.”

Nagyon érdekes ez a megjegyzés. Valóban, éreztem is szerepeim ezt a túlciszoltságot. Kivéve az utolsó filmjét, amit láttam tőle. Ebben egy öreg csalót játszott, aki két tizennégy éveset segített Velencébe jutni, mert a lány a Sóhajok hídján akarta a fiútól élete első csókját kapni.

Bizonyára a szerep is segítette, hiszen csak játszania kellett. Azt tennie, amihez kedve volt. Mindig úgy éreztem, hogy Oliver nem átéli szerepeit, hanem eljátssza, mintha átélné azokat. Pedig ez nagy különbség.

Itt Maria Callas Toscájára gondolok, micsoda élmény volt! Nemcsak nagy operaénekesnő volt, de a drámát is tökélyre vitte. Nemcsak átélte a szerepét, közönségével is átéltette.

Kosztolányinak egy megjegyzése jutott most eszembe az írói elégedettségéről:

„Ha befejezek valamit, mindig azt gondolom, hogy ez a legjobb munkám. Aztán lassan megszokom, hogy van. Idővel úgy érzem, hogy talán kár is volt vesződnöm vele.”

Ismerem én is ezt az érzést. De megértem az ellenkezőjét is, mint ahogy Kosztolányi bizonyára nagyon sokszor. Ha egy-egy régi írás került a kezembe és rácsodálkoztam: hogy ezt tényleg én írtam?!

Azt hiszem ez a rácsodálkozás a legtöbb, amit az ember kaphat. Vagy ha valaki megjegyezte, hogy képemet látva, ezentúl másképp néz a pókhálóra. Vagy amikor egy szoborra azt mondta a nézője, hogy olyan, mint egy Bach fuga. Meg ha szobron, képen magam is felfedeztem egy eddig észre nem vett sikeres megoldást. Nagy örömömre.

Azt hiszem másokkal is így van ez. Ahogy múlik az idő tudatosodik ami eddig ösztönszerű volt. Vagy ha egy téma nem szűnik kísértetni. Mint a „Hát” Henri Matisse-től. 1909-1912-1929- újra és újra megmintázta, mindig jobban leegyszerűsítve.

A szobroknál a megvilágítás miatt fontos az elhelyezésük. Michelangelo Piétáját a háború alatt biztonságba helyezték. Amikor régi helyére visszatették, tologatás közben vették észre, hogy Mária mellein a ruha ráncai a gyermek Jézusra és a haldokló Krisztusra emlékeztetnek, a megvilágítástól függően, az árnyék játékaként. Sydney Katedrálisában van egy másolat erről a Piétáról. Bizonyos szögből nézve a két fej jól kivehető.

Robert Redforddal láttam egy filmet. Ami ide vág belőle az a tizenhárom éves öccse stilisztikai gyakorlatai. Nagybátyja naponta íratott vele egy novellát, mert úgy látta a fiúnak tehetsége van az íráshoz. A befejezett dolgozatot a nagybácsi elolvasás után ezzel a megjegyzéssel adta vissza a fiúnak: a fele. A felére rövidített novella bírálata is ez volt: a fele. Csak amikor negyedére rövidült a novella jött a felszabadító szó: most jó! Mehetsz játszani. Szaladt is bátyjához, halászni a napfényben szikrázó közeli tóban.

Ez a film emlékeztetett a szobrász Thomas Buss-ra, aki számtalanszor figyelmeztette osztályát: Less is More! A kevesebb több! Nem tudom ki mondta ezt először. De hányszor éreztem az igazát! Megint Matisse”Hát” szobrai jutnak eszembe.

Velem maradt egy másik jó tanács is, amit év végi búcsúztatáskor kaptunk: Eljött az ideje, hogy a megtanult szabályokat elfelejtsék és elinduljanak saját céljaik felé. Igaz lesz az út, amit választanak, mert a szabályok vérükké váltak. Beidegződtek, kitörölhetetlenül.

Talán számunkra is. Munkámat mindig imádsággal kezdtem. Világos elmét, tisztult érzelmeket és alázatot kértem ahhoz, hogy engedelmes eszköz lehessek a Mindenható kezében. Ő irányítson, vezesse Kezemet, hogy a lelket szólaltassam meg a durva anyagon.

A lelket, az Ő misztikus alkotását.

2006. augusztus 7-én.

Írta: Ilona Kumlik

Napkelte

Repülőgépen ülök. A csendes Óceán fölött Új-Zélandhoz közeledünk. Köröttem az utasok jobbra-balra dőlve alszanak. Már jó ideje az ablakon át figyelem az éjszakát.

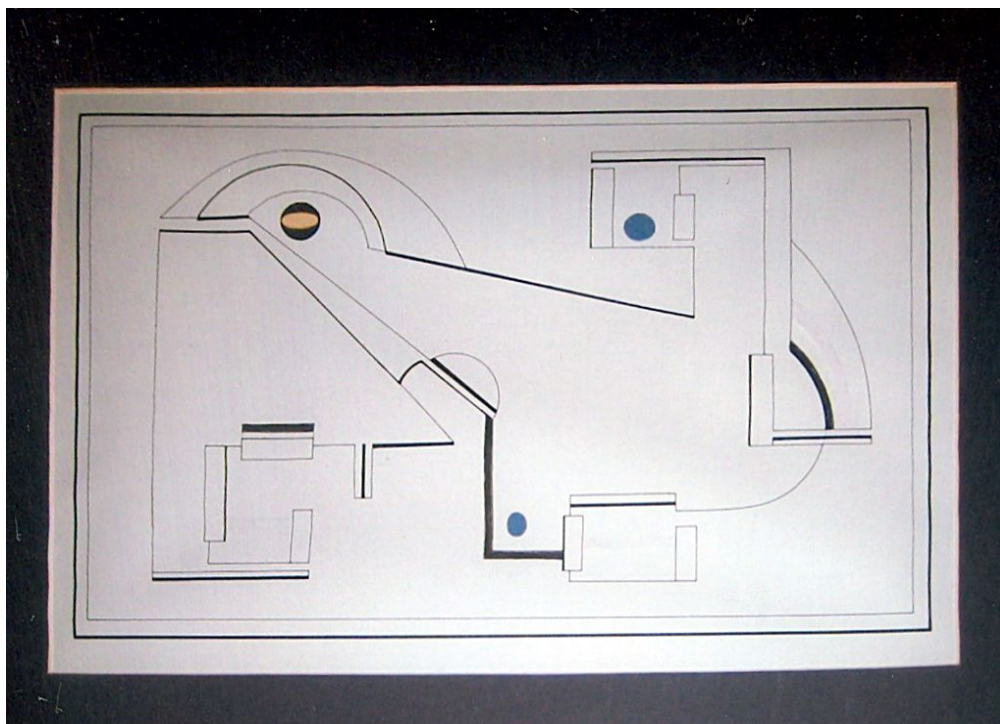
A fekete ég millió csillag-patkószeggel van kiverve sűrűn, hogy egyetlen csillagképet sem tudok felfedezni. De egy magányosan bolyongó különösen fényes beköszön az ablakomon és a csillagnéző szép emlékét juttatja eszembe.

Ahogy lassan múlik az idő, úgy enyhül az ég sötétje és halványodnak a csillagok. Majd egyenként el-eltűnedeznek, mintha egy láthatatlan kéz húzná vissza őket a kulisszák mögé. Világosodik. Csak az ablakomat kísérő csillag sziporkázik még most is vidáman a tűnő sötétben. Hűségesen kísér. Nem akar elhagyni.

Ahol az ég a földet éri hosszú vörös sáv jelzi a Nap-király közeledtét. Vörös narancs meg sárga színezi a halvány kéket. Majd kevesebb lesz a vörös és egyre több a sárga. Aztán összefolyik a sárga meg a világos kék, de végül is ez az egész égi színjáték kékbe tisztul: hasad a hajnal.

Most a halvány kék eget egy ponton sárga fény töri át. Nézem, ahogy percről-percre formálódik. Mindig kerekesebb lesz és végül ott tündököl teljes pompájában, diadalmasan a Mát ígérő fénylő Nap-korong. Egyre ragyogóbban tör felfelé az égen, most oly dicsfényt áraszt maga körül, hogy nem lehet belenézni.

2007. február 21

Lépegető madár

A Magyar Élet 2004. július 8-i számából

Végh Alpár Sándornak Al Gore: Mérlegen a Föld című könyvéről. Al Gore akkor írta mikor Clinton elnök alelnöknek hívta.

Ökológiai világháború előtt állunk, ami kegyetlen lesz és nem maradhat ki belőle senki. A civilizáció könyörtelenül nyomul előre és a haladás áldozatainak száma napról-napra nő. Az egyiknek nincs ivóvíze, a másiknak a lelkét mérgezik folyamatosan. E környezeti háború a világcivilizáció rendező-elve. A jövőnk attól függ mekkora pusztítás után köszönt ránk a béke.

A könyv azt állítja, hogy a XXI. század a vallások és civilizációk harca lesz. Ez csak féligazság, aminek szerepe: eltakarni az iraki háború világnagy blöffjét. Nem terrorizmusról van szó, az iraki háború nyitány: elkezdődött a világ energia készletének és ökológiai értékeinek újrafelosztása. A gyarmatosítás új fázisába léptünk. Nincs beszámoló arról, hogy mi történt az irdatlan mennyiségű olajjal miután Amerika és Anglia bemasírozta Bagdadba. Milyen szerződéseket erőltetett Bush Amerikája olaj dolgában az iraki bábkormányra. Nem hallani arról, hogyan nyomozza Moszad azt a zseniális találmányt, amelynek alapján vízből olyan anyagot nyerni, ami pótolja a benzint.

Elhallgatják az Unió szerelmesei, hogy a magyar föld különleges értékű humuszrétegét „lehámozzák” viszik a hollandok meg a spanyolok üvegházaiba. Az üvegházak talaja kimerül (nem kap esőt, napot), mint Nyugaton annyi minden: a férfiak potenciája, a szakember-, kézműves utánpótlás és az optimizmus.

Al Gore arról is ír, hogy a testi bajok orvoslása sokkal könnyebb, mint a lelki konfliktusoké.

A közelmúlt más szenvedélyeket is kitermelt mint drogosok, alkoholisták. Ilyen a rögeszmés munka, az állandó TV-nézés. Ezek a károk milliókat támadtak meg, mert a „fejlett” világban elválasztották az elmét a testtől, az embert a természettől. Az ipari civilizáció öröke elfojtja eredendő vágyódásunkat a világgal való harmónia után és ráadásul ez a civilizáció rendjén valónak tartja, hogy pusztítsa a vizeket, a fákat, a termőtalajt és csak akkor értesít minket ha baj van. Segítője a média, leginkább a TV, amely tönkreteszi az emberek spirituális életét: ha nézzük nem halljuk a fűrész zaját, hogy vágja az erdőt, nem látjuk, hogy a folyóba ciánt és olajat engednek, mert fontos, hogy ne lássunk semmit és a TV-ből tudjuk meg, hogy milyen az életünk.

Formák

Sírkertekben

Valamelyik nap a bakonybéli templom melletti ódon, virágos, madárdalos temető jutott eszembe. Egy nyáron ott nyaraltunk Tivadarral és gyakran sétáltunk benne hallgatva a csendet meg a múlt emlékezését. Egy-egy idős páter a közeli, élettől búcsúzó papok otthonából is azt tette.

Ennek a százados temetőnek a hangulata Áprily Lajos versét juttatja eszembe. Ezt a verset választotta Kovách Aladár prológnak a Téli Zsoltár című színművéhez, amit a Nemzeti Színházban adtak elő.

A tavasz jött a parttalan időben
s megállt a házsongárdi temetőben.

Én tört kövön és porladó kereszten
Aletta van der Maet nevét kerestem.

Tudtam, hogy itt ringatja rég az álom,
s tudtam, elmúlt nevét már nem találom.

De a vasárnap délutáni csendben
nagyon dalolt a név zenéje bennem.

S amíg dalolt, a századokba néztem
s a holt professzor szellemét idéztem,

akinek egyszer meleg lett a vére
Aletta van der Maet meleg nevére.

A holt professzor Apáczai Cseri János, aki nem fogadta el az utrecht-i professzorságot és hazajött, hogy Kolozsváron „kis iskolát” alapítson. Hollandiából hozta magával Alettát, a feleségét, a város előkelő van der Maet családjának leányát.

Még édesapám adta a tanácsot: ha jó szerencséd megengedi, hogy utazhass, figyelj az apróhirdetésekre és látogass el a temetőkbe.

Az apróhirdetések nagyszerű pillanatfelvételei a mindennapi életnek. Tájékoztatnak a munka és lakásviszonyokról. Abból, amit eladásra kínálnak, és amit venni szeretnének az emberek és a pillanatnyi gazdasági, politikai meg kulturális helyzetre vonatkozó hirdetésekből a valóság hű képét kapod. Az apróhirdetések kendőzetlenül fedik fel a mindennapok problémáit. Hűen mutatják az ott élők gondjait, bajait, de a jólétről, elégedett viszonyokról is számot adnak.

A temető meg az emberek gondozásával, lelkiületével ismerteti meg. Itt mutatkozik meg az emberek egymáshoz kötődése, a család tagjainak egymás iránti megbecsülése és a

tisztelet a nemzet nagyjai iránt. Semmi sem ad igazibb képet az emberek lelki életéről, mint a temető.

Az élet megajándékozott a lehetőséggel, hogy utazhattam. Sajnos sok országon csak keresztül vagy csak felettük, de ahol tehettem olvastam az apróhirdetéseket és látogattam a temetőket.

Az apróhirdetések sok mindenre adtak feleletet, de ma inkább a temetőkre emlékszem. Visszahozták a gyerekkori halottak-napi készülődés izgalmait. Már előtte néhány nappal keresztapám készítette a koszorúkat drótból és rengeteg fehér krizantémuszból. Ezeket a krizantémokat édesanyám kertjében nevelte nagy gonddal és remélve, hogy időre kinyílnak. Mi gyerekek ott lestük keresztapám minden mozdulatát, hogyan kerül ki keze alól a fehér virág-koszorú. Halottak napján pedig jártuk a temetőket. Egy-egy koszorút, égő gyertyákat hagyva a sírjukon azoknak, akik előre mentek, nekünk élőknek helyet készíteni.

Münchenben inkább hatalmas kertben éreztem magam, mint temetőben. Valahányszor mentem, sírokat ápoló, öntöző kannákat vivő asszonyokkal találkoztam, lépten-nyomon. Feltűnt a nagy tisztaság, rend. Sehol egy elhanyagolt sírt vagy elszáradt csokor. Virág bomlott minden síron.

Nem láttad Párizst – mondták barátaim - ha nem mentél el a kutya temetőbe. Ott a feliratok hatottak meg. Mennyi háláról tanúskodtak ezek a búcsúzó szavak. Arról beszéltek, hogy hányan, de hányan élnek ebben a városban, akiknek egy kutya vagy egy cica jelenti a társat, enyhíti a fájó magányt, mert azt simogatni, becézni lehet.

Mikor Chilében jártam a rokonaim kivittek Irma nagynéném sírjához a Santiagói Temetőbe. Öten indultunk útnak, öt hatalmas virágcsokorral. Alig láttam az utat magam előtt. Vigyázva lépkedtem, nehogy orra bukjam. Mikor kérdeztem, miért visznek ilyen óriási csokrokat, azt felelték, mert a szomszéd sírokon is sok a virág. Úgy is volt. Egymás hegyén-hátán a rengeteg virág nagy halomba dobálva a sír felett. Ide nem a szeretet hozta a virágokat emlékeztetőül. Nem éreztem jól magam. Valami nagyon hiányzott. A lélek egyszerűsége.

Sydney egyik külvárosában a tengerparti Coogeeban laktunk. Egy vasárnap délután az uramnak kivételesen be kellett mennie az irodába és én egy darabon elkísértem. Az úton visszafelé, hogy-hogy nem betévedtem a temetőbe. Széltében-hosszában végig láttam a temetőt. Sehol egy fa vagy bokor, csak sír, sír mellett. Egyedül a sok száz sírhalom között. Nem voltam még ilyen elhagyott sose. Sehol egy szál virág. Micsoda vigasztalanság! Meggyorsítottam lépteimet, aztán futni kezdtem, hogy minél előbb kikerüljek ebből a sivárságból.

Mikor az utcára érve kicsit magamhoz tértem, eszembe jutott hónapokkal ezelőtti találkozásom egy lakásadónővel. Akitől a címet kaptam megemléltette, hogy az asszony a napokban veszítette el az urát. Ezt hallva, el akartam halasztani a látogatást, de megnyugtattott, hogy nem okozok zavart. Nem is okoztam. A lakásadónő szívélyesen fogadott, és mint

mindig - később tudtam meg - dőlt belőle a pálinka szag. Mondanom sem kell, nem vettük ki a lakást.

Milánóban ismerős vitt ki a temetőbe. Márványoszlopok, ember nagyságú, meg még nagyobb márvány szobrok erdejébe kerültem. Minden arról beszélt, hogy milyen csodálatosan szép az élet és milyen kár, hogy el kell menni innen. Sehol egy kereszt! De igen, egy-egy kis tér közepén. Egyedül a kereszt emlékeztetett a feltámadásra az egész temetőben. Az olaszok pogányok - ütött meg a felfedezés. A lelkük mélyén mindig ott él Róma élni vágyása és a halál végtelenül szomorú. Itt minden ezt a vigasztalan veszteséget siratta.

Ismerősöm Új Év reggelén meglepetésszerűen, megint a milánói temetőbe vitt. Milyen sok a látogató, csodálkoztam. Ez így van minden Új Év napján - felelte ismerősöm. Akkor vettem észre, hogy a sírokon hosszú négyszegletes üveg vázákban szegfűk piroslanak. Majdnem minden síron ott tündökölt a család szerető megemlékezését hirdető egy szál piros szegfű és két égő gyertya.

A látott sírkertek közül a legmeghatóbb élményt mégis az esti gyertyafényben úszó kis falusi temető adta. Budapesttől 40 km-re Maglódon épített édesapám házat, hogy nyugdíjas éveiben ott ápolgassa a méheit és édesanyámmal együtt a virágait. Később egyedül babusgatta a fehér krizantémokat, hogy anyáknak vigye halottak napjára a temetőbe. Azon az emlékezetes november másodikán este felé együtt vittük ajándékát. Mire mi is meggyújtottuk a gyertyákat már besötétedett és az egész temető ezer és ezer égő gyertya fényében tündökölt. A sírok mellett imádkozók arcát titokzatosan ragyogta be a sok-sok pici gyertya imbolygó fénye. A kegyeletes emlékezés lángocskái valami földöntúli fénybe vonták az egész temetőt: idézve a múlt örömeit és ígérve a feltámadás reményét.

Itt köszönöm meg Édesapám tanácsát, hogy ha jó sorsom más országba visz, olvassam az apróhirdetéseket és járjam a temetőket. Mindkettő több megértést adott és közelebb vitt az emberekhez.

2005. november 2-án

Otthon jártam....1995. szeptember 8.

Egy nagyon kellemes repülőút után igen jól éreztem magam Magyarországon, szülőhazámban.

Jó volt találkozni a családommal és barátaimmal, de szomorú volt látni, hogy az idősök mennyit öregedtek öt év alatt, mióta utoljára együtt voltunk.

Sok régi ismerős fogadott új arccal, beleértve a házakat, utcákat is. Azért emelem ki a házakat, mert Győr százados épületeiben, kanyargós kis utcáiban, sok öröömöm telt. Sajnos, most hogy az utóbbi öt év alatt nem kaptak új ruhát, bizony kopottak és hozzá illenek a köztük járó, megviselt emberek sápadt arcához. Jó volt végigsétálni a fiatalságom városán, ahol a középkori barokk házak köszöntöttek élénk, néha ködbevesző emlékekkel.

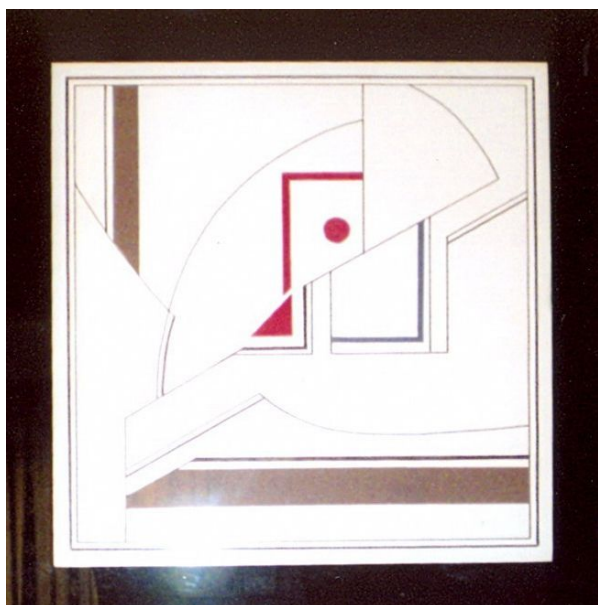
Ferkó tanyáján voltunk. A Cserhát szőlővel, fával borított oldalai vették körül azt a kis völgyet, ahol teljes volt a nyugalom és a kakukk ébresztett reggelenként. Az ég oly halvány volt, mint anyám paplanján az a kék folt, éjjel meg olyan, mintha millió csillag-patkószeggel lett volna kiverve.

Nyár megnyitóként tűzijáték volt Győrben a Rábán. Háttérben magasodtak a vár romjai a püspöki palotával és a székesegyházzal. A víz sokszorosan tükrözte vissza a ráhulló fényvirágokat.

A Vígsházban, Shaw Szent Johannáját láttam és megnéztünk minden várromot, múzeumot, kiállítást, ami utunkba esett. Varga Imre szobrai felejthetetlenek voltak, meg Egri balatoni képei!

Autóval jártuk a Dunántúlt: Kőszeg, Badacsonyt, Székesfehérvár városát meg az Alföldet: Hortobágyot, Sarudot, táboroztunk a Tisza partján, ellátogattunk Hollókőre, Aggtelekre. Sosem reméltem, hogy ennyi szép emléket hozhatok magammal.

Öt év alatt felnőttek a gyerekek, de az idősebbek nagyon megöregedtek. Pesten sok a gondterhes, sápadt ember.

Vörös disc 1987

Ilona Kumlik 1995

Drága Nancikám és Papcikám!

Nem tudom érzitek-e, hogy mindig, de különösen az utóbbi időben mennyit gondolok Rátok. Hadd üljek le a Pappa ágyszélére és beszélgessünk szép időkről, elmúltakról. Jó, hogy ott voltam Nálatok ebben a lakásban, így el tudom képzelni jól a bútorokat, a képeket a falon, ott vagyok újra, minden darab körülöttem régi ismerősöm. A nyitott ablakon beáramlik a napfény, Nanci virágain csillognak a vízcseppek. Az ékszereitek! Millió apró briliáns.

Mostanában sokat vagyok Pesten, az Ajaxban. Amikor gyomrom órája után három helyre mehettem kiválasztani a kedvemre való ebédet. De az igazi este következett, amikor kijöttetek a gyárból. Pappa leadta a zongorán a hívójelet. Futottunk le a lépcsőn kettesével véve a fokokat. Mindig találtál ki valami újat nekünk. Szappanbuborékot fújtunk. Színházat játszottunk. Kardot, akarom mondani sétapálcát nyeltél a megvilágított lepedő mögött. Mennyit bűvészkedtél! És mi szájtátva álmélkodtunk, mindig újabb csodára várva. Ahogy eltűntetted a papírlabdákat a kalapok alól! Annyi mágnest dörzsöltél a kezedbe, hogy nyitott tenyeredhez tapadt a bot! Az egész pakli kártyából ki tudtad szagolni a piros hetest! Órákig el tudtuk nézni, ahogy a tiroli babákat táncoltattad. Te voltál szemünkbe a nagy varázsló, a mindenttudó. A hegedűd is játékszer lett a kezedben. Kirándulni vittél bennünket. Vasárnaponként órákig jártad velünk a múzeumokat és magyaráztál. Te nyitottad ki szomjas, kíváncsi gyerek-lelkünknek az ablakot a világba. Te mutogattad meg szép sorjában csodáit. Talán még ma is abból élek, amit Tőletek, Apáéktól meg Ádáméktól tanultam. Nanci, aki féltő gonddal állt Melletted Keresztapám egy hosszú életen át. Éveken keresztül egyedül Keresztanyámtól jöttek rendszeresen rövid, de mindenre gondoló beszámoló levelek. Hogy azok mit jelentettek számomra, nem sejtitek. Lotár ma is hálásan emlegeti, hogy mikor Nálatok laktunk, Nanci mindig többet főzött, hogy maradék címen nekünk adhassa. Hogy köszönjem meg Nektek a zongora leckéket, a Karácsonyokat, a balatoni, tiszaparti nyaralásokat? Meg egész gazdag színes gyerekkoromat, amit Apáékkal együtt úgy megraktatok kincsekkel. A Jó Isten áldjon meg Benneteket. Erőt, egészséget kívánok, békét, boldogságot. Sok szeretettel csókollak Mindkettőtöket

2007. márc.6.

Kedves Klárka, Juditka és Béla!

Igen nagy élvezettel olvastam február 10-én kelt levelüket. Színes eleven beszámoló élményeikről, gondolataikról, örömeikről. A pezsgő életet hozta hozzám nagyszerű meglátásokkal.

Boldogan olvastam, hogy olyan kedvesen emlékeznek édesanyámra. Bennem úgy él, mint aki nagyon segítőkész volt, adakozó. Ausztráliába menet az utolsó falatunkat is megosztotta és amikor úgy volt, hogy holnap nincs mit ennünk, váratlanul megkaptuk az élelmiszer jegyeket. Vagy amikor tél közepén az utolsó darab fát tettük a tűzre, másnap megérkezett a székér fa, amit már nem reméltünk.”Adj, hogy kapj” szokta mondani. Itt köszönöm meg Édesanyjának és a Kurucz család minden tagjának azt a sok segítséget, kedvességet, szeretetet, amivel Édesanyámat és Édesapámat körülvették és ahogy Anyám sírját szépen ápolják gondoskodó szeretetükkel. Köszönöm szépen!

Örülök, hogy élvezték a Van Gogh kiállítást és hogy nagyszerű volt a megvilágítás, ami nagyon fontos. Szomorú, hogy negyven évet sem ért meg. Igaza van Béla, hogy öccse mint Ember olyan nagy, mint művészek Vincent.1973-ban mielőtt haza mentem, megnéztem Amszterdamban a Rijks és Stedelijk Múzeumokat. Nagy különbség könyvben látni festményeket, szobrokat a valóságban. Emlékszem mennyire meglepett Apám kedvence: Goya Korsós lánya. Nagyméretű képet vártam és egész kicsi a kép. Ha van hatvanötször negyvenöt cm.

Jó volt hallani munkáiról, Béla. Az íves szekrényről az előszobában. Nem tudom elképzelni sem, hogy tudja bekapcsolni a vízmelegítőt telefonnal! James Bond! Gratulálok a találékonyságához.

Egy-egy színházi estével színezik a mindennapokat! A jó darab testi-lelki felüdülés, teljes kikapcsolódás különösen jó színészekkel. Itt köszönöm meg Latinovics verseit. Nagy élményt jelent számomra valahányszor felteszem. Komoly verseket nagyszerű előadásban hallgatni olyan, mint testnek a kenyér.

Köszönöm a gyönyörű fényképeket is. Nagyszerű képeket tud mesterkedni, Béla. Egyik szebb virágcsendélet, mint a másik. Maghatott a „Nagymama kaktuszának” története. Meghálálja a gondozó szeretetet. Az eljegyzési vázának szép a formája. Mekkora a rózsák benne! Emlékszem jól a sok gyönyörű rózsabokorra Édesanyjuk ablaka előtt. Hálás a hibiscus (hibiszkusz) is a sok virággal, dús levelekkel. Valamikor olvastam egy könyvet a Növények titkos életéről. Raul Frances (nem biztos, hogy így írják) nagyon érdekes volt. Svájci író, aki szeretett Pesten élni. Talán még a háború előtt vagy alatt? A fénykép a női aktról a pillangóval érdekes, jó volna többet tudni róla.

Meglátását, Béla a megsértett kisebbségről én is elkésztőnek, ijesztőnek tartom. Ilyesmiről az itteni magyar újság, vasárnapi adó nem beszél. Isten óvja nagy csapástól mi magyar hazánkat!

Búcsú soraik szufi mondásait én is megszívlelem. Az itteni magyar újságban jó kritikát olvastam Al-Arabi ad-Dargánoi (szufi): Az emlékezés rózsakertje című könyvéről, Buji Ferencné fordításában. A másik könyv Zelnik Józsefé: Tengerkönyv. A harmadik, akiről Végh Alpár Sándor cikkezik: Gurdjieff, aki felkutatott minden helyet keleten, ahol ezoterikus tudás nyomára juthatott. Párizsban intézetet nyitott. Ott osztotta tanácsait életmódra, gondolkodásra. Végh Alpár Sándor szerint sugaras ember volt Prohászka, Csontváry, Frank Lloyd Wright. Ráleltek a Fényre. A Fényre, ami Isten, mely megszabadít a műfény hamisságától, ami egyre jobban körülvesz bennünket.

Február 21-én itt járt Queen Mary2 és a Quenn Elizabeth 2 luxus hajók, itt küldöm az újságban megjelent fényképeket.

Juditkának küldöm azokat a tüneteknek a jegyzékét, amik a sértett-sérült emberekre jellemzőek. Ha valaki a felsorolt tünetek egyikében, vagy többen szenved, biztos, hogy bánatom érte. Főleg gyerekkorban. Gondolom Juditot, mint pszichológust érdekli. Ilyen teljes felsorolással még nem találkoztam.

Nagy fába vágtam a fejszém, amikor a napfelkeltét akartam lefesteni. Bélára bízom az őszinte kritikát.

Béla, említette, hogy Győrben Zsuzsiéknál egy fa szobromat szívesen vette kézbe. Azt hiszem a mellékelt rajz szerintiről van szó. Három centiméteres puha fából ki tudja fűrészelni és a széleket reszelővel legömbölyíteni úgy, hogy az oldala kb. 2 cm egyenes maradjon. Így minden oldalán megáll. Jean Arp csinált ilyen típusú szobrokat fából, kőből, de csak egy helyzetben állhattak.

Kedveseim! Már csak búcsúszóra maradt helyem. Édesanyjukat szeretettel csókolom, jó egészséget és szép napokat kívánok Neki. Örüljön szép rózsakertjének, gyermekeinek, unokáinak. Klárika, Juditka, Béla, Mindhármuknak kívánom a legjobbakat, jó egészséget, jó munkát és legyen okuk mindig valaminek örülni. Csókkal, szerető üdvözléssel: Icó

Mostanában Eckhart mestert olvasom keresztény misztikus

Csodaszobor

A két macskám

Te egyszer s mindenkorra felelős lettél azért, akit megszelídítettél

MURI nagyon hűséges burmai kandúrmacska volt, aki nagyon kedvelte ha szerették. Akármikor elmentem mellette napközben, nyávogva emlékeztetett jelenlétére és azt akarta, hogy megsimogassam. Igen szeretett bújócskát játszani. Amikor kérdeztem - hol vagy? - akkor kidugta első mancsát a búvóhelyéről, így adva engedélyt, hogy megtalálhassam.

Reggelente elbújt a vastag függöny mögé, türelmesen várva, hogy visszatérjek a fürdőszobából és ekkor hátulról váratlanul átkarolta a lábam. Minél hangosabb volt a meglepett fölkiáltásom, annál nagyobb volt a megelégedés sikere, amit érzett. Amikor ki akart menni a kertbe, akkor mozdulatlanul ült az ajtó előtt, amíg valaki észrevette. Ugyanez történt amikor éhes volt. Szuggerálva nézte a hűtőszekrény ajtaját, amíg a csodadoboz kinyílt és valami rejtett nyaláncság került ki belőle.

Esténként pontos időben kiment a kapuig és várt ránk. Általában a férjem ért előbb haza és az üdvözlő ceremónia után MURI győzelmesen vezette be a házba, egyenesen a hűtőszekrényhez, ahol megkapta a jutalmát. Amikor az én hazajövetelem közeledett, kijött a kapuig, hogy bekísérjen. Végül mikor mind a hárman együtt voltunk és minden a helyére került, akkor tudta, hogy szolgálata véget ért, jöhet a vacsora!

MURI már kilenc éve velünk élt, mikor a szomszéd macskája CZINKA egyszerűen átsétált hozzánk egy Karácsony alkalmával, mikor a család elutazott és elhatározta, hogy soha nem tér haza. A szomszédok hazaérkezése után kezdődött a küzdelem, a fiúk átjöttek, megfogták CZINKÁT és hazavitték, aki rövid időn belül ismét nálunk volt. Soha nem találtuk meg, hogyan tudott megszökni. Pár hét sikertelen vesződés után szomszédunk belenyugodott a megváltoztathatatlanba CZINKA megértette, hogy megnyerte a csatát és végleg nálunk telepedett le.

CZINKA kiválasztott egy széket, amin aludni szokott és minden éjjel néhányszor fölébresztett hangosan dorombolva a fejem körül, amíg vissza nem kísértem az alvóhelyéig és baráttan hosszan el nem beszélgettem vele, megnyugtatta, hogy nálunk szívesen látott, szeretett és biztonságban van.

Miután hónapokig nem tudtam rendesen aludni CZINKA miatt, egy komoly beszélgetésem volt vele. Ezután minden hajnalban négy órakor ébresztett föl, szinte azt mondván: „- Üss meg vagy simogass meg, beszélj hozzám! Közeledik a reggel és az összes madár hamarosan fölkel!” A ház a hangos dorombolásától vibrált, ahogyan köszöntötte az első napsugarakat. Ha nem fordítottam kellő figyelmet rá, akkor finoman rátette mancsát az arcomra. MURI a szeme sarkából figyelemmel kísérte ezt a reggeli színjátékot. Őt is megsimogattam és mondtam neki, hogy őt is szeretem. „Igen” mondta szinte „de őt többet simogatom”. „Azért mert ő követelődőbb” - válaszoltam. De soha nem látszott kellőképpen meggyőződve erről.

Hónapokkal később MURI agyvérzés következtében megvakult, később megbénult. Tíz éves volt mikor elpusztult. MURI elment és nem sokkal utána férjem is meghalt hosszú fájdalmas szenvedés után.

Ezen napok alatt nem múlt el nap vagy egy éjszaka, hogy ne gondoltam volna Anyára, mennyi álmatlan éjszakája lehetett velünk ikrekkel, mikor betegek voltunk. Vagy amikor fölsírtunk, hogy változtasson fekvésünkön, vagy csak amikor fölsírtam segíteni a beteg ikertestvéremnek. Beleéltem magam állandó dilemmájába, a duplán jövő vesződésbe, amit elszenvedhetett az ikrei miatt és a dupla örömből és boldogságból, hogy ikrei vannak.

Az utolsó tizenkét évben CZINKA volt az állandó társaságom. Most már ő volt, aki napközben figyelmeztetett egy nyávogással, ha elhaladtam mellette és azt akarta, hogy megsimogassam. Idővel egészsége megromlott. Ahogy haladtak az évek az állatorvosi vizitek egyre gyakoribbak voltak. „Vese probléma. Nem sokat tudunk segíteni”- mondta a doktor. Kis lépcsőket helyeztem az ágyak mellé, hogy ha akar, könnyebben föl tudjon menni és dédelgettem amennyire tudtam.

Ma 2000 szeptember kilencedike van. Napok óta nem láttam CZINKÁT. Az étel és víz, amit az újonnan megkedvelt búvóhelye mellé helyeztem, érintetlen. Egyik reggel, nagy örömmel CZINKA hangja hívott a kertből. Fölemeltem magamhoz és fölvittem a verandára. Könnyű volt és gyenge. Mindenféle nyalánkságot kínáltam neki, de nem kellett semmi. Lefeküdt a a szőnyegre az ebédlőben, közel kedvenc székéhez és én mellé ültem. Egy idő után fölkel és besétált a férjem szobájába, ahol szeretett aludni. Innen átment a konyhába, ahonnan folytatta a útját a mi (övé és az enyém) hálósobánkba. Ölemből vettem és kivittem a kertbe, hogy elbúcsúzzon minden sarkától a kertnek, ahol ismerte a virágokat, ahogy nőnek, minden fűszálat, ahogy kikelnek és amire vigyázott, hogy minden rendesen viselje magát, ahonnan állandóan figyelemmel kísérte az utcán játszó gyerekeket, amint jöttek haza az iskolából, miközben ő türelmesen várt, hogy hazaérjünk.

Egy idő után visszamentünk a házba, megköszöntem CZINKÁNAK, hogy hűséges társunk volt nekem és a férjemnek és őrzője volt a kertben a madaraknak, a gyíkoknak és a pillangóknak.

Mindig szerettem volna, ha CZINKA az ölemből ül, amikor olvasok, de ezt soha nem tette meg. Most, utolsó ajándékként, az ölemből aludt el.

Hat hónappal később elhagytam a házat, a nagy kertet és beköltöztem az Irgalmas Nővérek Nyugdíjas Falujába. Férjem és a két macskánk régebben elmentek. Csak szeretett emlékeiket tudom magammal hozni.

Ma 2002 utolsó napja van. Holnap egy új nap egy új év és, Egy Új Jövő!

Ilona Kumlik

Kedves Ilona!

Ez egy kitűnő, ide illő és érzelmekkel teli történet! Nagyon alkalmas, hogy publikáljuk a Merci Moments-ben. Itt-ott egy két szót javítottam, de ez nem változtatja meg a lényegét, az írás hangulatát. Ha egyetért ezzel az editált szöveggel, kérem küldje vissza nekem floppy diszken és beadom Robynnak, hogy a következő újságban megjelenhessen.

Gratulálok: Stan

Antoine de Saint Exupéry imája

Uram! Nem csodákért és látomásokért
Fohászodom, csak erőt kérek a
hétköznapiakhoz.

Taníts meg a kis lépések művészetére!

Tégy leleményessé és ötletessé,
hogy a napok sokféleségében és
forgatagában időben rögzítsem
a számomra fontos felismeréseket
és tapasztalatokat.
Segíts engem a helyes időbeosztásban.
Ajándékoz biztos érzéket a dolgok
fontossági sorrendjének, elsőrangú vagy
csupán másodrangú fontossága
megítéléséhez.

Erőt kérek a fegyelmezettséghez és a
mértéktartáshoz, hogy ne csak átfussak
az életen, de értelmesen osszam be
napjaimat, észleljem a váratlan
örömöket és magaslatokat.

Őrizz meg attól a naiv hittől, hogy
az életben minden simán kell
hogy menjen. ajándékozz meg azzal a
józan felismeréssel, hogy a nehézségek,
kudarok, sikertelenségek, visszaesések
az élet magától adódó ráadásai,
amelyek révén növekedünk és érlelődünk.

Küld el hozzám a kellő pillanatban azt,
akinek van bátorsága és
szeretete az igazság kimondásához.
Az igazságot az ember nem magának
mondja meg, azt mások mondják meg nekünk.

Tudom, hogy sok probléma éppen
úgy oldódik meg, hogy nem teszünk semmit.
Kérlek segíts, hogy tudjak várni.
Te tudod, hogy milyen nagy szükségünk
Van a barátságra. Add, hogy az élet legszebb,
legnehezebb, legkockázatosabb és
legtörékenyebb ajándékára méltók lehessünk.

Ajándékoz elegendő fantáziát ahhoz, hogy a
kellő pillanatban és megfelelő helyen
szavakkal vagy szavak nélkül egy kis
jóságot közvetíthessek.

Őriz meg az élet elszalasztásának félelmétől.
Ne azt add nekem, amit kívánok, hanem azt,
amire szükségem van.

Uram! Taníts meg a kis lépések művészetére!
Ámen

Gondolataim, így a végén

Tehát itt vagyunk az utolsó oldalon, remélem, aki olvasta az előzőeket, vagy csak a képek nézésével is idáig eljutott, örömet érzett.

És úgy kell kézbe venni ezt a könyvet, mint azt a virágot, melyet búcsúzó nagyon kedves kedvesüinktől kaptunk s későn bánjuk meg, hogy miért is nem hittük el, hogy szép volt a kedvesünk és csakugyan búcsúzott. (Ady)

Ha nem hagy a világban az ember nyomott, nem volt érdemes élni - mondja a görög mondás.

Nem mindenkinek adatik meg a túlélés kézzelfogható bizonyossága, a gyermek. Ők talán színesebbé válhattak és másként hagytak maradandó nyomot sokunk örömére. Ezt kívánta adni Icó néni is. Tett érte és itt van, igen sikerült neki is. Mi őrizzük értékeit és emlékét is.

Sokan fogják az emlékezés ceruzáját, amikor ezt az anyagot összeállítottam, köszönet nekik!

Segítő kezek a múltból:

Anyámnak, Apámnak, az általuk teremtetett felejthetetlenül szép környezetnek, ami fogékonnyá tett.

A Papszt családnak, Franciska néninek és Ede bácsinak, szomszédunknak, akik pótnagyszülőkként, kiválóságukkal, emberségükkel irányítottak.

Icó néninek, akinek köszönhetően a családom személyesen is megismerhette a Papszt család értékes tagját.

Segítők a jelenből:

Szöke Pista barátomnak és feleségének Amerikából. Ők Icó néni sok-sok angol nyelvű novellájának irodalmi értékű fordítását végezték.

Bagyinszki Attila számítógépes programfejlesztőnek, aki türelmes tanításaival az anyag szerkesztésében segített.

Klári feleségemnek, Judit lányomnak, akik ráéreztek, hogy valami fontosat is kap az ember, ha emlékezik. Örömet adhat az a maga számára is.

Icó nénire igazán illik minden sor, az emberi sors és ez így van rendjén....

Utolsó leheletemmel is köszönöm a sorsnak, hogy ember voltam, és az értelem szikrája világított az én homályos lelkemben is. Láttam a földet, az eget, az évszakokat. Megismertem a szerelmet, a valóság töredékeit, a vágyakat és a csalódásokat. A földön éltem és lassan felderültem. Egy napon meghalok: s ez is milyen csodálatosan rendjén való és egyszerű! Történhetett velem más, jobb, nagyszerűbb? Nem történhetett. Megéltem a legtöbbet és a legnagyszerűbbet, az emberi sorsot. Más és jobb nem is történhetett velem.

Márai Sándor: Füveskönyv

